

BANKOVNÍ DOHLED

V ČESKÉ REPUBLICE
V ROCE

1996

OBSAH

A. BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 1996	1
1. Pravidla obezřetného podnikání	2
1. 1 Změny pravidel obezřetného podnikání v roce 1996	2
1. 2 Nová opatření v rámci pravidel obezřetného podnikání	3
2. Spolupráce s profesními organizacemi v oblasti bankovníctví	4
3. Spolupráce při zdokonalování legislativy	5
4. Řešení subsektoru malých bank	7
4. 1 Makroekonomické faktory	7
4. 2 Institucionální a legislativní faktory	8
4. 3 Vnitřní faktory	8
4. 4 Dopady transformačního procesu na bankovní sektor	9
4. 5 Konsolidační program pro subsektor malých bank	9
4. 6 Stabilizační program pro malé banky	11
B. ZÁKLADNÍ TRENDY VE VÝVOJI BANKOVNÍHO SEKTORU	13
1. Struktura bankovního sektoru České republiky	13
1. 1 Počet bank v bankovním sektoru	13
1. 2 Struktura bankovního sektoru z hlediska vlastnictví bank	14
1. 3 Velikostní struktura bankovního sektoru	15
1. 4 Aktivity jednotlivých skupin bank	16
2. Aktivní operace bankovního sektoru	18
2. 1 Úvěrové aktivity	19
2. 2 Cenné papíry	21
3. Pasivní operace bankovního sektoru	22
3. 1 Primární zdroje bank	23
3. 2 Vlastní zdroje bank	24
4. Bankovní sektor z hlediska pravidel obezřetného podnikání	25
4. 1 Kapitálová přiměřenost	25
4. 2 Klasifikované úvěry	26
4. 3 Likvidita	27
4. 4 Ziskovost	27
4. 5 Efektivnost	29
C. PŘÍLOHY	31
Přehled pravidel obezřetného podnikání bank platných v České republice	31
Přehled bank působících v České republice	34
Rozdělení bank do skupin	36
Základní ukazatele měnového a hospodářského vývoje České republiky	38
Vývoj a struktura aktiv bankovního sektoru	39
Vývoj a struktura pasiv bankovního sektoru	40
Vývoj a struktura výnosů a nákladů bankovního sektoru	41
Základní ukazatele ziskovosti a efektivnosti bankovního sektoru	41
Vývoj a struktura úvěrů	42
Vývoj a struktura vkladů	42
Vývoj kapitálu, rizikově vážených aktiv a kapitálové přiměřenosti	43
Vývoj rezervních zdrojů bankovního sektoru	43
Vývoj rychle likvidních aktiv bankovního sektoru	43
Struktura aktiv a pasiv podle skutečné doby splatnosti	44

A.

BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 1996

Rok 1996 znamenal pro české bankovníctví další krok na cestě přiblížení se úrovni bankovníctví ve vyspělých zemích ve vazbě na připravovaný vstup České republiky do Evropské unie deklarovaný ratifikací Evropské dohody dne 1. 2. 1995.

Hlavní aktivity se soustředily zejména na další rozvoj a zdokonalování instrumentária bankovního dohledu, který by vytvořil srovnatelnou regulační bázi pro bankovní subjekty, která je typická pro ostatní evropské země. Zároveň byl rok 1996 rokem, kdy došlo k zásadnímu řešení problémů části bankovního sektoru, jejichž původ byl v počátečním období vytváření bankovního soustavy v podmínkách transformace ekonomiky. Dopady tohoto procesu na činnost především začínajících bank byly výrazné a jejich zásadní řešení se stalo nezbytným předpokladem pro další konsolidovaný a stabilní rozvoj bankovního sektoru.

Podstatným rysem činnosti bankovního dohledu byl zvýšený důraz na aktivní provádění bankovního dohledu ve vztahu ke konkrétní činnosti jednotlivých bank. Narůstající personální obsazení bankovního dohledu spolu se zvyšující se kvalifikací a získanými zkušenostmi pracovníků bankovního dohledu se promítly do zdokonalení metod práce jak v rámci dohledu na dálku, tak především v oblasti dohlídek přímo v bankách, které se postupně stávají rozhodující součástí regulace bankovního sektoru. Poznání úrovně systémů řízení rizik v bankách je i důležitou zpětnou vazbou při tvorbě a zdokonalování pravidel obezřetného podnikání bank vzhledem k tomu, že ukazuje slabá nepokrytá místa a umožňuje správné zaměření úpravy pravidel jak z hlediska obsahového, tak zejména časového. Bližší kontakt s bankami, ať již na základě dohlídek na místě nebo prostřednictvím informativních návštěv v bankách, diskusemi s managementy bank apod. je významným přínosem pro společné efektivní řešení případných problémů bank a pro vytváření prostředí důvěry a aktivní spolupráce mezi bankovními regulátory a bankami samotnými při formování stabilního bankovního sektoru v České republice.

Bankovní dohled ČNB se rovněž zapojuje do tvorby obecných legislativních norem, které by zlepšily podmínky pro obezřetný vývoj bankovního sektoru. Poznatky získané z aktivní spolupráce s bankami i profesními institucemi, které působí v oblasti bankovníctví (Bankovní asociace, Komora auditorů), dává bankovnímu dohledu možnost poznat a identifikovat oblasti, které přinášejí do činnosti bank nestabilní nebo rizikové prvky, a působit vůči ostatním orgánům České republiky s cílem zajistit jejich odstranění.

Důležitým aspektem činnosti bankovního dohledu je aktivní spolupráce na mezinárodním poli. Zvýšení kvality práce bankovního dohledu ČNB se promítlo i ve skutečnosti, že ČNB byla pozvána Basilejským výborem pro bankovní dohled k účasti v mezinárodní pracovní skupině, jejímž úkolem bylo zpracovat návrh dokumentu Zásadní principy efektivní bankovní supervize. Tento dokument by měl mít celosvětovou platnost a měl by se stát součástí sady opatření iniciovaných skupinou G-7 a Mezinárodního měnového fondu k posílení globální finanční stability.

Bankovní dohled ČNB je členem skupiny bankovních dohledů zemí střední a východní Evropy, v rámci které si tyto země vyměňují své zkušenosti, jež získaly při řešení problémů vyplývajících z rozvoje bankovního sektoru v jednotlivých zemích. Součástí práce skupiny je i organizace pracovních seminářů expertů jednotlivých zemí, které jsou zaměřeny na metodické i praktické otázky řízení a regulace jednotlivých oblastí práce bankovního dohledu. Česká republika vzhledem k dosaženému rozvoji poznání podporuje aktivním vystupováním svých zástupců na těchto seminářích rozvoj bankovního dohledu v zemích, které nastoupily cestu budování bankovního sektoru a bankovního dohledu později.

1. PRAVIDLA OBEZŘETNÉHO PODNIKÁNÍ BANK

Základem činnosti bankovního dohledu je vytvoření soustavy opatření, která by omezovala rizika v bankovním podnikání a limitovala tak možnost ztráty finančních prostředků věřitelů, kteří je svěřily bankovním institucím pro jejich podnikání.

Bankovní dohled ČNB svá opatření v zásadě konstruuje na základě mezinárodních regulačních standardů, které jsou obsahem doporučení Basilejského výboru pro bankovní dohled nebo jsou přímo vtěleny do direktiv Evropské unie. I když doporučení Basilejského výboru mají pouze povahu "doporučení", všechny vyspělé země je fakticky chápou jako mezinárodní normy. Naproti tomu direktivy Evropské unie jsou závazné pro všechny členské země bez výjimky a mají tedy význam i pro země, které mají ambice do Evropské unie vstoupit.

Tvorba pravidel obezřetného podnikání bank v České republice je tak plně podřízena zajištění jejich souladu s výše uvedenými standardy, přičemž v řadě případů využívá možnosti zpřísnění národních úprav, která by lépe odpovídala současnému národnímu vývoji v jednotlivých regulovaných oblastech bankovního podnikání.

1. 1 Změny pravidel obezřetného podnikání v roce 1996

První sada pravidel obezřetného podnikání, která již úzce navazovala na mezinárodní standardy, byla vytvořena v roce 1992 a obsahovala opatření ke kapitálové přiměřenosti bank, k likviditě, k úvěrové angažovanosti bank a k omezení a podmínkám nezajištěných devizových pozic bank. V dalších letech byla tato soustava postupně doplňována o opatření, kterým se stanovovala povinnost jednotné klasifikace pohledávek a tvorby opravných položek a rezerv vůči těmto pohledávkám, opatření omezující některé druhy úvěrů a investic a opatření, kterým se stanovily požadavky na zprávu o hospodaření banky, která je ověřována externími auditory.

Tato opatření jsou průběžně novelizována tak, aby nejen stále těsněji odpovídala mezinárodním standardům na úrovni Evropské unie, ale aby též pružně reagovala na specifické podmínky České republiky. Seznam všech platných opatření a jejich stručný obsah je uveden v příloze.

Novelizace opatření, ke kterým došlo v roce 1996, se soustředily především na další zpřesnění zejména v oblasti zahrnování podrozvahových položek a operací s cennými papíry vzhledem k stále se rozvíjející aktivitě bank v těchto oblastech. Provedená zpřesnění dále reagovala na praktické a metodické zkušenosti vyplývající z výkonu bankovního dohledu, připomínek komerčních bank a novely některých zákonů a podzákonných norem. Součástí této aktivity bylo i zpracování detailnější metodiky účtování těchto operací ve spolupráci s ministerstvem financí, které je odpovědné za legislativu v oblasti účetnictví, v zájmu zvýšení transparentnosti a logičnosti uspořádání v účtové osnově tak, jak si to vyžádal prudký rozvoj v těchto oblastech.

V rámci kapitálové přiměřenosti se dílčí změny dotkly zejména doplnění a zpřesnění rozčlenění subjektů z hlediska rizikových vah pro propočtení kapitálové přiměřenosti, kdy byla dále rozčleněna skupina bank na banky ve standardním režimu a banky v nucené správě a v likvidaci, přičemž druhým dvěma skupinám byla na rozdíl od 20 % váhy patřící standardním bankám přidělena riziková váha 50 resp. 100 %. Současně bylo dořešeno stanovení rizikových vah ve vztahu ke státním institucím, které byly vytvořeny pro podporu některých vládních programů (Exportní a garanční pojišťovna, Konsolidační banka apod.). Další úprava se dotýkala upřesnění okruhu podrozvahových aktivit, které jsou začleňovány do propočtu kapitálové přiměřenosti a určení faktorů konverze k těmto položkám.

V oblasti úvěrové angažovanosti se na základě zkušeností z výkonu bankovního dohledu přistoupilo k nové obecnější definici položek zahrnovaných do souhrnu úvěrových angažovaností vůči jednotlivým typům klientů tak, aby byly omezeny nejasnosti v rozsahu a objemu, v jakém jsou jednotlivé rozvahové a podrozvahové položky do úvěrové angažovanosti zahrnovány.

Pokud se týká opatření upravujícího oblast likvidity, zde se novelizace zaměřila především na oblast sledování struktury pasivní strany bilance z hlediska rizikové koncentrace na straně vkladů. Vytvořila tak předpoklad pro sadu nových hlášení obsahující požadavky na vykazování struktury vkladů podle velikosti a jednotlivých věřitelů nad stanovenou hranici celkového objemu jejich vkladů. Tím se pro bankovní dohled na dálku vytvořily podmínky pro sledování koncentrace na straně vkladů, které dosud ve velmi širokém okruhu požadovaných informací chyběly a umožnily další pohled na sledování rizik, kterým jsou banky vystaveny.

1. 2. Nová opatření v rámci pravidel obezřetného podnikání bank

Opatření platná v současné době pokrývají především úvěrové riziko a riziko likvidity, z tržních rizik pak pouze kurzové riziko v rámci opatření, kterým se stanoví omezení a podmínky pro nezajištěné devizové pozice bank a poboček zahraničních bank. Dosud neexistovalo v České republice opatření, které by regulovalo další typ tržního rizika, které vyplývá z operací, které banka provádí na vlastní účet na kapitálových trzích. Prudký rozvoj těchto aktivit, ke kterému dochází zhruba od roku 1995, v činnosti bank působících na českém bankovním trhu, vyvolal urychlenou potřebu regulace této oblasti.

Obchodování s cennými papíry, vzhledem k dosud plně nerozvinutému kapitálovému trhu v České republice, představuje značné riziko pro banky, přičemž vytváření rezerv a opravných položek ke krytí potenciálních rizik z této oblasti bylo dosud na velmi nízké úrovni. V průběhu roku 1996 bylo proto připraveno a v závěru roku schváleno opatření, kterým se stanoví zásady vytváření portfolií cenných papírů a majetkových podílů bankami a krytí rizika znehodnocení cenných papírů a majetkových podílů opravnými položkami.

Účelem tohoto opatření je v souladu s mezinárodní praxí omezení rizika ztráty ze znehodnocení cenných papírů a majetkových podílů, které banka nakoupila na vlastní účet, z důvodu poklesu jejich tržní hodnoty na kapitálovém trhu. Rozhodující pro určení potenciálních ztrát je stanovení tržní hodnoty těchto cenných papírů, a to ve vazbě na jejich obchodovatelnost na kapitálových trzích. Toto opatření:

- rozlišuje obchodní a investiční portfolio cenných papírů podle účelu jejich pořízení; zároveň váže prodej resp. přesun z investičního portfolia na oznámení České národní bance,
- definuje tržní ocenění jednotlivých typů cenných papírů, přičemž zohledňuje i likvidnost cenných papírů na veřejně organizovaných trzích,
- stanovuje povinnost banky vytvářet k jednotlivým emisím cenných papírů a k majetkovým podílům opravné položky ve výši rozdílu mezi cenou pořízení a tržním oceněním, pokud je tržní ocenění nižší než cena pořízení,
- stanoví povinnost vytvářet opravné položky k cenným papírům v obchodním portfoliu denně ve výši záporných rozdílů mezi účetní hodnotou a tržním oceněním k jednotlivým cenným papírům, k cenným papírům a majetkovým podílům zařazeným do investičního portfolia pak ročně ke dni sestavení roční účetní závěrky souhrnně za celé investiční portfolio cenných papírů a majetkových podílů, tj. po kompenzaci kladných a záporných rozdílů proti ocenění v účetnictví banky.

Toto opatření bude mít zásadní vliv na skladbu portfolií cenných papírů v bilanci banky a na rozsah tvorby rezervních zdrojů. Opatření nabylo účinnosti dnem 1. ledna 1997, přičemž bankám byla dána půlroční lhůta na vytvoření dostatečného objemu opravných položek ke krytí potenciálních ztrát z cenných papírů a majetkových podílů. Schopnost bank vyrovnat se s tímto opatřením se ukáže především v průběhu roku 1997, jeho vliv na zvýšení obezřetnosti podnikání bank je však nesporný.

Přijetím opatření k cenným papírům bylo dále rozšířeno pokrytí rizik, kterým jsou banky při své činnosti vystaveny a která musí být v zájmu ochrany věřitelů bank regulována ve všech vyspělých zemích regulačním orgánem. Ani toto opatření však nepokrývá všechna tržní rizika, proto bankovní dohled přistoupil v návaznosti na doporučení Basilejského výboru pro bankovní dohled a direktiv Evropské unie k tvorbě nového opatření, které bude po bankách požadovat vytvoření kapitálového polštáře k pokrytí všech tržních rizik.

2. SPOLUPRÁCE S PROFESNÍMI ORGANIZACEMI V OBLASTI BANKOVNICTVÍ

Spolupráce s profesními organizacemi působícími v oblasti bankovníctví, tj. zejména s **Bankovní asociací**, která sdružuje prakticky všechny banky působící na českém bankovním trhu, je významným přínosem především pro zajištění zpětné vazby mezi bankami a bankovním dohledem ČNB. Přípomínky Bankovní asociace při přípravě nových opatření a novelizaci stávajících jsou důležité zejména pro zohlednění praktických zkušeností s jejich naplňováním a dodržováním.

Kromě toho v činnosti bank existuje celá řada rizik vyplývajících z praktického provádění bankovních obchodů, která lze jen těžko regulovat centrálně prostřednictvím opatření bankovního dohledu. Jedná se zejména o tzv. obchodní riziko a operační riziko. Do kategorie obchodního rizika se obvykle zařazují takové subkategorie jako jsou právní riziko, daňové riziko, reputační riziko. Operační riziko pak zahrnuje například rizika ztrát utrpěných v důsledku chyb při provádění operací, chyb způsobených špatným zaúčtováním a vypořádáním obchodů apod. S těmito typy rizik se banky musí vypořádat samy prostřednictvím interních předpisů, zkvalitněním vnitřní kontrolních mechanismů apod.

V této oblasti se výrazně angažuje Bankovní asociace, která začíná zpracovávat standardy jednotlivých bankovních činností tak, aby praxe používaná v jednotlivých bankách odpovídala úrovni mezinárodních standardů, které jsou v jednotlivých oblastech obvyklé ve všech vyspělých zemích, a omezovala veškerá rizika, která z nesprávných postupů mohou pro banku vyplývat. Bankovní dohled v této oblasti s Bankovní asociací úzce spolupracuje. Prvním výsledkem této spolupráce je vytvoření standardu, který formou doporučení upravuje výkon a organizaci vnitřního auditu v komerčních bankách. Účelem vydaného standardu je nejen objasňovat úlohy a funkce vnitřního auditu statutárnímu orgánu a dozorčí radě, vedoucím pracovníkům na všech stupních řízení banky, regulačním a dalším veřejným orgánům, externím auditorům a příbuzným profesním organizacím, ale i vytvářet bázi pro řízení a hodnocení výkonu vnitřního auditu a sjednocovat tak praxi vnitřního auditu v českých komerčních bankách. Obdobná doporučení pro další oblasti, např. zveřejňování informací, obsahové vymezení výročních zpráv aj., se připravují.

Nezastupitelnou úlohu má Bankovní asociace při prosazování morálních aspektů bankovního podnikání, které by významně přispěly ke zvýšení prestiže bankovního podnikání ve společnosti a omezily negativní tendence ve vnímání bankovního sektoru.

Spolupráce s **bankovními auditory** se odvíjí především od zákonné povinnosti bank oznámit České národní bance vybraného auditora pro ověření účetní závěrky a hospodaření banky za příslušný rok. V současné době se spolupráce s bankovními auditory uskutečňuje zejména na základě pravidelných setkání a operativních schůzek k problematice auditu v jednotlivých bankách, v jejichž rámci jsou všechny zainteresované strany informovány o vyhodnocování jednotlivých výstupů auditu (audit účetní závěrky, audit obezřetnostních pravidel, zpráva o hospodaření banky) a záměrech, principech a filosofii činnosti na příští období.

Bankovní dohled v České republice využívá pro svou činnost do značné míry poznatky externích auditorů především z pohledu hodnocení systému řízení rizik a kontroly kvality aktiv banky. V současné době se začínají plně projevit pozitivní důsledky již šestileté spolupráce s Komorou auditorů České republiky a jednotlivými auditorskými firmami. Výsledkem této spolupráce je především opatření ČNB upravující požadavky na obsah zprávy o hospodaření banky a její ověření auditorem a auditorský standard upravující vzájemné vztahy mezi bankovním dohledem a auditory. Požadavky na zprávu o hospodaření banky jsou od vzniku opatření v roce 1995 každoročně upravovány tak, aby v maximální míře reagovaly na potřeby bankovního dohledu při výkonu dohlídkové činnosti.

3. SPOLUPRÁCE PŘI ZDOKONALOVÁNÍ LEGISLATIVY

Analýza příčin vzniku problémů ve vývoji části bankovního sektoru ukázala i na určité nedostatky v legislativním a institucionálním prostředí, a to nejen ve vztahu k bankovnímu sektoru, ale ve finanční a ekonomické oblasti vůbec. Postup vytváření legislativního a systémového rámce, formování institucí finančních trhů a vynucování důsledného dodržování pravidel hry tržní ekonomiky výrazně zaostával za dynamikou vývoje finančního i hospodářského sektoru. Teprve každodenní praxe ukázala problémové oblasti jednotlivých zákonů a vedla k jejich novelám. I když nyní je právní rámec pro podnikání v zásadě ustaven, stále existuje řada oblastí, kde je nezbytné přistupovat k dalšímu zdokonalování i v návaznosti na předpokládaný vstup do Evropské unie, kde jednou z podmínek je kompatibilita právního řádu s požadavky Evropských direktiv.

Bankovní dohled, který se ve své funkci dohláze nad obezřetností podnikání jednotlivých bank dostává velmi blízko ke všem problémům bank, které ovlivňují jejich hospodaření a stabilitu, se aktivně účastní na tvorbě nových a zdokonalování stávajících právních předpisů. I když ČNB pouze předkládá vládě návrhy předpisů v oblasti měny, peněžního oběhu, peněžního trhu, platebního styku a zákonných úprav týkajících se působnosti a postavení ústřední banky a spolu s ministerstvem financí v oblasti devizového hospodářství a bankovníctví, může prostřednictvím připomínkových řízení ovlivňovat i ustanovení právních předpisů v ostatních oblastech hospodářství.

Právní normou v působnosti ČNB je **zákon o bankách**, jehož novela je v současné době připravována, který je základní právní normou upravující práva a povinnosti bank, jejich postavení, organizační strukturu. Dále stanovuje pravidla obezřetného podnikání a určuje práva a povinnosti bankovního dohledu. Dynamický rozvoj bankovníctví způsobil určité zaostání tohoto zákona, který již neodpovídá současným požadavkům. Připravovaná novela by měla do zákona zakomponovat resp. posílit některé prvky, které by přispěly k vyšší stabilitě vývoje bankovního sektoru, k posílení ochrany věřitelů bank a dalšímu prohloubení pravomocí bankovního dohledu s cílem včasného předcházení problémovému vývoji v bankách. Zároveň by měly být provedeny i takové úpravy, které by dále přiblížily právní úpravu v oblasti bankovníctví direktivám Evropské unie.

Novela zákona o bankách by měla řešit aktuální problémy každodenní praxe, vylepšit definice některých pojmů, upravit zákonem některé povinnosti bank stanovené dnes předpisy nižší právní síly. Z jednotlivých oblastí bude upraveno především zvýraznění transparentnosti v činnosti bank formou povinného zveřejňování ekonomických informací o činnosti banky, informací o akcionářské struktuře banky, možností zásahů bankovního dohledu v případě nepříznivého působení akcionářů na činnost banky, aktivit bank v jiných právnických osobách, zakotvení těsnější spolupráce s dozorem nad kapitálovým trhem, zpřísnění požadavků na vstup akcionářů do bank, stupňování požadavků bankovního dohledu na banku při zjištění nedostatků v činnosti vč. specifické úpravy likvidace banky apod.

Ve spolupráci s bankovním dohledem se připravuje i **novela trestního zákona**, která by se měla promítnout do širokého rámce vztahů fungování bankovního sektoru. V této rovině jde především o účinné zajištění rovnováhy mezi právy a povinnostmi dlužníků a věřitelů, které v současné době ukazují určité vychýlení v neprospěch věřitele. Poznatky z dosud proběhlých bankrotů bank ukázaly i nezanedbatelný rozsah kriminální aktivity v bankách, přičemž současné právní předpisy v řadě případů nepostačují k jejímu prokázání a adekvátnímu postihu. V tomto smyslu Česká národní banka podala návrhy na změnu nebo úpravu některých skutkových podstat trestných činů a vyšší trestů v rámci přípravy novely trestního zákona.

V průběhu roku 1996 byla přijata **novela obchodního zákoníku** upravující základní práva, povinnosti a vztahy mezi subjekty v ekonomice. Tato novela znamenala především zvýšení transparentnosti a orientovala se na přesnější vymezení základních atributů jednotlivých typů obchodních společností, mechanismy zakládání a rušení těchto společností, zvyšování a snižování základního jmění, ochranu minoritních vlastníků apod.

Řada kroků byla učiněna i v oblasti **regulace kapitálového trhu** v působnosti ministerstva financí novelami příslušných zákonů v polovině roku 1996, které ve větší míře zohledňují příslušná ustanovení směrnic Evropské unie. Novelizace zákonů byla zaměřena na rozšíření transparentnosti finančního trhu cestou podstatného rozšíření a častější periodicity zveřejňování informací emitenty a institucionálními investory. Dále byla zavedena řada opatření k ochraně investorů a posíleny pravomoci státního dozoru. Tato nová opatření se začínají postupně prosazovat prostřednictvím Úřadu pro cenné papíry, který je organizační součástí ministerstva financí. Úpravy v obou těchto oblastech mají výrazný dopad na činnost bankovního sektoru, protože banky v současné době patří mezi nejvýznamnější subjekty kapitálového trhu. Zároveň v roce 1996 začala příprava zákona o Komisi pro cenné papíry, nezávislé instituci, jejíž náplní bude kontrola všech účastníků kapitálového trhu.

Významným signálem pro bankovní sektor bylo schválení zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti (**zákon proti praní špinavých peněz**), který nabyl účinnosti k 1. červenci 1996. Obsah jeho ustanovení je srovnatelný se zákony platnými v hospodářsky vyspělých zemích Evropy. Rok 1996 byl rokem zavádění zákona do praxe. V rámci ministerstva financí, které je primárně zodpovědné za tuto oblast, vznikl finanční analytický útvar, který je ze zákona pověřen sběrem a analýzou nahlášených podezřelých transakcí specifikovaných v zákoně od všech institucí včetně bank. Banky jsou povinny vybudovat systém vnitřních zásad, postupů a konkrétních opatření k předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti a oznamovat finančnímu analytickému útvaru neobvyklé transakce. Finanční analytický útvar úzce spolupracuje s policií při sledování a odhalování osob, zapojených do těchto nezákonných transakcí.

Česká národní banka, ačkoliv není ze zákona přímo odpovědná za plnění ustanovení zákona o praní špinavých peněz, nabídla svoji spolupráci ministerstvu financí, a sice v oblasti, která souvisí s výkonem bankovního dohledu. Na základě připravené dohody mezi ministerstvem financí a guvernérem ČNB by bankovní dohled měl kontrolovat v rámci dohlídek na místě v bankách, zda banky identifikují účastníky obchodů nad stanovenou hranici a zda banky vypracovaly systém vnitřních zásad a postupů k předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti a uplatňují tento systém při své činnosti. Další důležitou oblastí spolupráce ministerstva financí a České národní banky je vzájemná výměna informací týkající se podezřelých (neobvyklých) obchodů, v souvislosti se kterými již bylo podáno trestní oznámení, a informace o podezřelých transakcích, osobách a společnostech operujících ve finančním sektoru.

V souvislosti s implementací zákona č. 61/1996 Sb., bylo v roce 1996 organizováno několik seminářů na téma praní špinavých peněz se zahraniční účastí pro široký okruh zainteresovaných osob. Z iniciativy ČNB proběhla řada konzultací s kolegy z bankovního dohledu z vyspělých zemí, kteří mají v této oblasti letité zkušenosti (např. FED USA). Pokračováním těchto konzultací bude v roce 1997 školení komerčních bank americkými experty z FED a výměna zkušeností o systémech proti praní špinavých peněz a jejich fungování v režii Bankovní asociace.

Vzhledem k tomu, že finanční kriminalita obecně je poměrně novým, neznámým fenoménem v České republice, spolupracuje ČNB velmi úzce s **orgány činnými v trestním řízení** v oblasti vzdělávání jejich pracovníků a jejich seznamování s problematikou finančních operací. V roce 1996 se začaly rozvíjet vzdělávací akce pro státní zástupce, soudce a policii na téma bankovníctví, bankovní produkty a jejich rizika, bankovní dohled a jeho funkce, typy neobvyklých operací v bankách. Na těchto školeních, která pokračují i v roce 1997, se pracovníci bankovního dohledu aktivně účastní jako lektori.

4. ŘEŠENÍ SUBSEKTORU MALÝCH BANK

Již v průběhu roku 1995 se vyhrótily problémy v části subsektoru malých bank, tj. bank s převážně českým kapitálem, které začaly působit v bankovním sektoru v počátečních letech transformace ekonomiky. Tyto banky představovaly sice minimální podíl v bankovním sektoru (zhruba 4 % celkové bilanční sumy bankovního sektoru), v zájmu zabezpečení konsolidace a důvěryhodnosti bankovního sektoru jako celku bylo však nezbytné přikročit k řešení této situace. Analýza vzniku těchto problémů, která ukázala vliv jak vnějších, tak i vnitřních faktorů, byla základem pro zvolené řešení, které bylo prakticky uskutečňováno v průběhu roku 1996.

4. 1. Makroekonomické faktory

Počátkem 90. let byl v České republice zahájen hluboký a komplexní proces transformace centrálně plánované ekonomiky směrem k tržním principům, který zasáhl všechny oblasti života společnosti. Průběh transformace byl výrazně poznamenán hospodářskými problémy, jejichž původ byl v předtransformačním období, současně však docházelo ke konfrontaci hospodařících subjektů se zcela novými typy tržních rizik.

Nově vytvářené makroekonomické prostředí bylo determinováno dvěma klíčovými reformními kroky - liberalizací cen a devalvací měny, což mělo zásadní vliv na změnu cenových hladin a obchodních podmínek. Typický pro počáteční fázi transformace byl nedostatek kapitálu, řetězová zadluženost podniků, nízká konkurenceschopnost, nízká produktivita práce, zastaralé výrobní fondy apod. Výrazná liberalizace v ekonomické sféře se promítla do nezbytné restrukturalizace podnikové sféry, kde převažovalo státní vlastnictví, neskýtající záruku efektivního rozhodování a jejího odpovědného řízení. Nastoupený proces privatizace, který přenesl odpovědnost a rozhodovací pravomoci na soukromé vlastníky, se vymykal dosavadním zkušenostem nejen svým rozsahem, kdy byl v krátké době privatizován majetek v hodnotě cca 900 mld. Kč, ale i použitými metodami.

Ekonomická transformace zásadním způsobem změnila i postavení a úlohu bankovního sektoru v celém ekonomickém systému. Centrálně plánovaná alokace zdrojů byla nahrazena tržními principy, ve kterých komerční banky hrály klíčovou roli spočívající v zajištění a rozdělení finančních zdrojů pro ekonomickou transformaci. Současně však banky musely tuto úlohu plnit ve velmi rizikových podmínkách vyplývajících z rychlého průběhu transformace, politických tlaků a celkové nepřipravenosti samotných bank i vnějšího legislativního prostředí.

Dynamický rozvoj soukromého sektoru podpořený masivním programem privatizace umožnil rychlý přechod z centrálně plánovaného hospodářství na tržní ekonomiku. Sektor nově vzniklých subjektů, včetně malých firem (od roku 1990 se počet registrovaných ekonomických jednotek zvýšil z 18,8 tisíc na 1118,6 tisíc ke konci roku 1993), je i v rozvinutých ekonomikách rizikovější, přitom především tento okruh podnikatelských subjektů potřeboval urychleně získat bankovní zázemí. Vzhledem k tomu, že velké banky vzniklé rozdělením bývalé Státní banky československé si udržovaly svůj okruh klientů a zahraniční banky v tomto období spíše monitorovaly ekonomický vývoj a financovaly především podniky se zahraniční účastí ze země svého původu, staly se tyto nově vzniklé subjekty klienty nových soukromých bank s převážně českým kapitálem.

Tyto banky tak výrazně přispěly k rychlému průběhu transformace, zároveň však na sebe převzaly rizika, souměřitelná s těmi, které obvykle přebírá tzv. rizikový kapitál, přičemž ani výrazně vysoká marže bank nevykřývala podstupované riziko.

4. 2 Institucionální a legislativní faktory

Prudký rozvoj ekonomiky v období transformace zaznamenal předstih před tvorbou obecných právních norem upravujících podnikání jednotlivých ekonomických subjektů, které zpravidla vznikaly souběžně s rozvojem jednotlivých forem podniků a pochopitelně vykazovaly určité nedostatky, které se projeví za jejich reálného působení.

Bankovní dohled jako regulační orgán pro bankovní soustavu byl ustaven v rámci centrální banky v roce 1991 a v počáteční fázi jeho rozvoje, který nemohl navázat na dřívější zkušenosti, se proto projevilo určité zpoždění regulatorních a kontrolních činností za vývojem bankovního sektoru. Toto zpoždění se podařilo vyrovnat až v roce 1995, kdy byl dotvořen ucelenější systém regulace českého bankovního sektoru srovnatelný se systémem ve standardních tržních ekonomikách.

Na rozvoj bankovního sektoru měla negativní dopad i legislativní omezení v navazujících oblastech, spočívající především ve velmi nízké efektivitě vymáhání pohledávek, kdy poměr mezi právy a povinnostmi dlužníků a věřitelů je dlouhodobě vychýlen ve prospěch dlužníků, v omezené účinnosti zákona o bankrotech z důvodu dlouhé doby trvání soudních sporů týkajících se konkurzů a jejich extrémní náročnosti, v nedostatečné úpravě zástavního a exekučního práva omezující a prodlužující možnosti uplatnění záruky, v nedostatečném dohledu nad rozvojem kapitálových trhů, v nepružnosti a omezené kapacitě obchodního soudnictví apod.

Alternativní postup, který by chtěl již v počátku transformace stavět na vytvořených institucích tržní ekonomiky a minimalizovat možná selhání pomalejším vývojem v novém institucionálním rámci, by výrazně přibrzdil transformační proces a byl ve své době málo reálný. V této situaci tak komerční banky inkasovaly nejen svůj podíl na pozitivních výsledcích ekonomické transformace, ale především musely svými náklady krýt i část přechodně negativních důsledků reformy v reálné ekonomice.

4. 3 Vnitřní faktory

Vlastní vývoj jednotlivých bank i bankovního sektoru byl provázen nutností vyrovnat se ve velmi krátkém čase se skutečnostmi, které jsou obecně spojeny se vznikem nového ekonomického subjektu a s vymezením jeho místa v tržním prostředí. Rozvoj tržního mechanismu, spojený s rozsáhlými přesuny majetku, rozvojem finančních a kapitálových trhů a dalšími faktory souvisejícími s celkovou transformací ekonomiky, vytvořil živnou půdu pro růst kriminality v oblasti bankovníctví. Rychlý rozvoj bankovního sektoru zaměřený na vytvoření jeho nové struktury nemohl předem zabránit vzniku i takových bank, ve kterých akcionáři sledovali především své vlastní krátkodobé cíle často v rozporu s platnými zákony a předpisy nebo při využití mezer v legislativě.

Výrazným problémem při vzniku nové banky byl zejména nedostatek kvalifikovaných pracovníků, a to jak na úrovni provozních zaměstnanců, tak především na úrovni výkonného managementu. Bankovníctví bylo v období plánovaného hospodářství deformováno, školský systém nevychoval odborníky pro tuto oblast. I když v této době výrazně pomohly různé formy získávání potřebných znalostí v zahraničí i za podpory řady vládních agentur a nadací nebo mezinárodních institucí finančního zaměření, poptávka po bankovním personálu dlouhou dobu výrazně převyšovala nabídku. Přitom nároky kladené na pracovníky a management banky jsou při založení a rozvoji banky výrazně vysoké, v období transformace byly i dále zvyšovány zdůrazňováním rychlosti zabezpečení základních funkcí banky a získání výhody na vznikajícím bankovním trhu.

Většina nových bank s českým kapitálovým zázemím se v počátku své činnosti soustředila na rychlý rozvoj bankovních služeb pro klienty a prakticky vůbec se nevěnovala rozvoji odpovídajícího vnitřního systému řízení a kontroly v bance, vyjasnění dlouhodobé koncepce svého rozvoje. To spolu s výše uvedenými faktory vedlo k tomu, že v těchto bankách zcela nebo částečně chyběly základní funkce, které zajišťují stabilní a obezřetný vývoj.

4. 4 Dopady transformačního procesu na bankovní sektor

Negativní faktory doprovázející proces transformace se promítly především v činnosti nových malých bank s českým kapitálem, které získaly klientelu z nově vzniklých malých a středních podniků v rámci procesu privatizace. Financováním procesu privatizace tak tyto banky významně přispěly k utváření ekonomického prostředí v České republice, zároveň však na sebe vzaly velké riziko, které se v plné míře projevilo v následujícím vývoji a vyhroutil se především v letech 1994 a 1995, kdy většina poskytnutých úvěrů dosáhla doby splatnosti.

Nepřehledné ekonomické poměry, nezkušenost nových managementů a v určité míře i značné spekulativní operace nových vlastníků bank se promítly především do vysokého objemu nekvalitních úvěrů. Současně měly malé banky omezený přístup k primárním zdrojům v důsledku teprve vznikající vlastní pobočkové sítě a setrvačnosti vkladatelů orientujících se na zavedené velké banky (především Českou spořitelnu), a byly tak do značné míry závislé na refinancování centrální bankou a posléze mezibankovním trhem depozit. Situace se vyhroutil na přelomu let 1995 a 1996, kdy vázanost finančních zdrojů v nekvalitních aktivech a současný pokles resp. stagnace ve vývoji vkladů v návaznosti na první selhání ve skupině malých bank se promítla do výrazného tlaku na jejich likviditu, kterému nebyly tyto banky schopny čelit.

4. 5 Konsolidační program pro subsektor malých bank

Bankovní dohled ČNB monitoroval signály nepříznivého vývoje v některých bankách již od roku 1993. V rámci možností daných současnou legislativou se snažil tuto situaci řešit formou opatření a dílčích konsolidačních programů pro jednotlivé banky. Tato opatření vycházela z výsledků zjištěných přímo v bankách při jednorázové akci na počátku roku 1994, kdy byly provedeny dohlídky na místě prakticky ve všech malých bankách. Komplexnější postup ze strany ČNB a jejího bankovního dohledu však nebyl podpořen výsledky auditů bank, které v té době nesignalizovaly, že by tyto banky vstupovaly do kritického období.

V průběhu roku 1995 se bankovní dohled zaměřil prostřednictvím individuálních konsolidačních programů na ty banky, kde se objevovaly nejvýraznější problémy. Tyto konsolidační programy představovaly základ pro překonání nepříznivé situace. Přes veškeré úsilí bankovního dohledu formou nápravných opatření a prosazením revitalizačních programů bank, se ve většině případů nedařilo negativní vývoj zastavit, a to v řadě případů z důvodu neochoty vlastníků banky řešit problémy banky, příp. problémy banky z počátku činnosti přesahovaly možnosti banky k jejich nápravě.

V této situaci ČNB na konci roku 1995 připravila a na počátku roku 1996 přistoupila k realizaci uceleného programu konsolidace malých bank s cílem zabránit dominovému efektu v sektoru malých bank, jež by se odrazil ve ztrátě důvěry v malé banky, v zásadním omezení jejich možností získávat zdroje na mezibankovním trhu a v přesunu části vkladů veřejnosti do velkých bank. Při volbě řešení se vycházelo i z přínosů tohoto segmentu bankovního sektoru, které spočívají především v individuálním a flexibilnějším přístupu ke klientům ve srovnání s velkými bankami.

Východiskem konsolidačního programu bylo promítnutí potenciálních rizik z aktivních operací do reálné ztráty bank, a to na základě výsledků externích auditů účetních závěrek za rok 1995, což představovalo základní legislativní oporu pro zásahy bankovního dohledu v souladu se zákonem o bankách. Výsledky externího auditu za rok 1995, kdy v souladu s opatřením ČNB auditoři povinně provedli zásadní kontrolu portfolií bank z hlediska jejich kvality a vymezili potřebný objem opravných položek a rezerv, vytvořily podmínky pro razantnější akci bankovního dohledu zaměřenou na řešení situace bank, které vykazovaly nedostatečné rezervy a ani jejich kapitál nepostačoval k pokrytí vyčíslených ztrát. Základním postupem bankovního dohledu vůči těmto bankám přitom byla především snaha o maximální zapojení stávajících akcionářů případně nových investorů do adekvátního navýšení kapitálu bank a jejich následné oživení.

V důsledku tohoto zrealnění potenciálních rizik došlo k poklesu kapitálové přiměřenosti. Banky, u nichž kapitálová přiměřenost nedosahovala 8 %, byly vyzvány ke zpracování konsolidačních programů další činnosti banky, která by zabezpečila naplnění cílového stavu 8 % kapitálové přiměřenosti k 31. 12. 1996. Zvláštní důraz přitom ČNB kladla na zvýšení výnosovosti banky, zkvalitnění systému řízení vč. managementu banky a zkvalitnění akcionářské základny. Předložené konsolidační programy pak byly posouzeny z hlediska jejich reálnosti a dostatečnosti k zastavení nepříznivého vývoje a projednány s jednotlivými bankami. Přijímaná opatření důsledně vycházela z individuálního posouzení situace v každé bance, z rozsahu ztrát, možností dalšího rozvoje, ochoty akcionářů a managementu banky zúčastnit se na ozdravném procesu.

Přijatá opatření v rámci konsolidačního programu vůči jednotlivým bankám lze rozdělit do 4 základních skupin:

I. Snížení základního jmění banky a zavedení nucené správy

Toto řešení bylo přijato v případech značné ztráty z hospodaření banky, k jejímuž částečnému pokrytí bylo nezbytné použít prostředky stávajících akcionářů formou snížení základního jmění a jeho převedení do rezerv. Další jednání a opatření vycházela z posouzení možností oživení banky prostřednictvím navýšení základního jmění novými investory nebo fúzí s jinou bankou, případně byla volena cesta ukončení činnosti banky formou konkurzu nebo likvidace.

II. Ukončení činnosti banky

Ukončení činnosti banky odnětím povolení působit jako banka bylo zvoleno v případech velkého rozsahu ztrát a minimální možnosti dalšího působení banky a ochoty akcionářů a nových investorů podílet se na krytí ztrát z dřívější činnosti banky.

III. Odprodej banky s předpokladem budoucí fúze

V případech, kdy rozsah ztráty banky byl menšího rozsahu a současně důsledné zmapování situace v bance ukazovalo na možnost jejího ozdravení za předpokladu zásadního zlepšení úrovně řídicí práce v bance a kapitálového posílení, podpořila ČNB odprodej jiné bance s předpokladem budoucího začlenění této akvizice do struktury kupující banky.

IV. Navýšení základního jmění stávajícími akcionáři nebo novým investorem

Tento způsob byl zvolen v případech, kdy stávající akcionáři nebo noví investoři vyjádřili ochotu realizovat program konsolidace banky a současně objem ztrát nebyl příliš vysoký.

Dosavadní výsledky konsolidačního programu

Způsob řešení	Počet bank	Podíl na bilanční sumě bankovního sektoru v % k 30. 6. 1996
snížení základního jmění a zavedení nucené správy	5	1,64
ukončení činnosti banky	2	1,24
odprodej banky s předpokladem fúze	3	1,66
navýšení základního jmění	6	3,96
nevyžadovaly řešení	3	1,13
Celkem ^{1/}	18	8,84

^{1/} u jedné banky došlo ke kombinaci dvou řešení (nucená správa se snížením základního jmění a následné převzetí jinou bankou), z toho důvodu nesouhlasí celkový součet se součtem jednotlivých způsobů řešení

Z celkového počtu 18 malých bank bylo v rámci konsolidačního programu řešeno 15 bank, z nichž však radikální řešení spočívající v odnětí licence, zavedení nucené správy nebo převzetí jinou bankou bylo

voleno u 9 z nich. V ostatních případech došlo ve spolupráci se stávajícími akcionáři příp. novými investory k navýšení základního jmění, které pokrylo potenciální ztráty z hospodaření bank a vytvořilo podmínky pro budoucí rozvoj banky.

K předcházení vzniku subsystémové krize ČNB poskytla v jednotlivých případech záruky na výplatu vkladů a garantovala výplatu vkladů nad rámec Fondu pojištění vkladů, a to do výše 4 mil. Kč (výplaty v rámci pojištění vkladů představují max. 100 tis. Kč). Výše náhrady nad rámec Fondu pojištění vkladů byla konstruována tak, aby došlo k uspokojení maximálního počtu klientů, a to nejen fyzických osob, ale i právnických osob (menší firmy), které jsou ze schématu pojištění vkladů vyloučeny. Dosavadní náhrady vkladů do výše 4. mil. Kč uspokojily více než 99 % z celkového počtu klientů bank, přičemž z hlediska celkové hodnoty vkladů pokrývaly náhrady zhruba 66 %.

4. 6 Stabilizační program pro malé banky

Díky provedeným krokům v rámci konsolidačního programu došlo k zásadnímu očištění a ozdravení bankovního sektoru České republiky. Přijatými opatřeními byly vytvořeny základní podmínky k revitalizaci těch malých a středních bank, které mají předpoklady pro další setrvání v bankovním sektoru. Vývoj v roce 1996 však do značné míry poznamenal hospodaření těchto bank v návaznosti na určitý odklon klientů z tohoto subsektoru. Současně vnitřní podmínky těchto bank, kde je stále soustředěna značná část nekvalitních aktiv, omezují možnosti dalšího rozvoje na ziskovém základě přes vytvoření všech podstatných podmínek z hlediska posílení kapitálového vybavení, výměny managementu, zlepšení akcionářské struktury apod.

Z těchto důvodů se ukázalo jako nezbytné podpořit další rozvoj těchto bank, který by vedl ke stabilizaci jejich činnosti, i z ekonomického hlediska. Proto byl usnesením vlády České republiky č. 539/1996 přijat program posílení stability bankovního sektoru, jehož podstatou je nahrazení nekvalitních aktiv likviditou prostřednictvím jejich odkupu speciální společností Česká finanční s. r. o. s tím, že banka tyto zdroje vrátí v horizontu 5 až 7 let. Tyto získané nové zdroje by měly napomoci bance ke zlepšení výkonosti, která by vytvořila prostor pro dostatečnou tvorbu rezerv a opravných položek pro vrácení těchto prostředků.

Stabilizační program je určen pouze pro malé banky a podmínkou zapojení do tohoto programu je podřízení se určitým definovaným pravidlům, jejichž cílem je usměrnit činnost banky ve směru

- celkového zkvalitnění řídicí činnosti v bance vč. případné výměny osob ve vrcholovém managementu banky,
- omezení aktivit nesoucích vyšší riziko a zvýšení úrovně obezřetného podnikání,
- zajištění výnosovosti a efektivnosti činnosti banky.

Mezi základní požadavky patří především zpracování kvalitních metodických předpisů pro veškeré prováděné činnosti se zaměřením na zvýšení obezřetnosti a postupné dosahování požadované úrovně vytypaných ukazatelů pro jednotlivé oblasti. Základem je zpracování souhrnného programu ve formě tříletého obchodního plánu s výhledem na další dva roky k dosažení definovaných cílů stabilizačního programu. Podmínky zapojení bank do stabilizačního programu se dotýkají veškerých oblastí činnosti banky. Hlavními parametry jsou např.

- dosažení 8 % kapitálové přiměřenosti k 31. 12. 1996 a její další zvyšování,
- postupná tvorba rezerv na záruku zpětného odkupu převzatých pohledávek vč. omezení možnosti rozdělení zisku, tj. především výplaty dividend a tantiém,
- zpracování metodických předpisů dotýkajících se poskytování úvěrů, obchodování s cennými papíry, záručních obchodů, řízení aktiv a pasiv, vnitřního kontrolního systému apod. a jejich předložení ke schválení ČNB,
- omezení v oblasti obchodování s cennými papíry na vlastní účet,
- dodržování stanoveného podílu rychle likvidních aktiv v portfoliu banky,
- minimalizace provozních a mzdových nákladů apod.

Stabilizační program představuje pro banku možnost časového rozložení tvorby rezervních zdrojů na krytí ztrát z dosavadní činnosti na delší časové období, přičemž jsou jí zároveň poskytnuty prostředky, které může do určité míry využít ke své obchodní činnosti a vytvořit tak prostor pro intenzivní tvorbu zisku v přísně dodržovaných podmínkách obezřetnosti a efektivnosti. Přijetím této možnosti se banka dostává do zpřísněného sledování bankovním dohledem, který formou stanovení závazných ukazatelů hospodaření banky, dohlídek v bankách a intenzivní spoluprací s vlastníky a managementy bank zapojených do stabilizačního programu, dohlíží na plnění podmínek těchto programů.

Výsledky stabilizačního programu se projeví v delší časové perspektivě, první banky se do tohoto programu zapojily až počátkem roku 1997.

B.

ZÁKLADNÍ TRENDY VE VÝVOJI BANKOVNÍHO SEKTORU

Vývoj bankovního sektoru v roce 1996 byl výrazně diferencovaný. Na jedné straně pokračoval v zásadě stabilní vývoj velkých bank potvrzený příznivými hospodářskými výsledky, které se odrazily v pozitivním hodnocení ze strany mezinárodních ratingových agentur a dobrými možnostmi při získávání výhodných syndikátních půjček z mezinárodního bankovního trhu, na straně druhé však vyvrcholily problémy ve skupině malých bank, které bylo nezbytné radikálně řešit. Zahraniční banky a pobočky zahraničních bank pak svojí zvýšenou aktivitou podporovaly rozvoj konkurence především ve vztahu k velkým bankám zejména ve směru dalšího zdokonalování nabídky kvalitních bankovních služeb. Obecně se u všech bank výrazně akcentoval důraz na zvyšování obezřetnosti při bankovním podnikání podpořený rostoucím tlakem ze strany bankovního dohledu i snahou obstát ve zvyšující se konkurenci jak na domácím bankovním trhu, tak i v mezinárodním měřítku.

1. STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU ČESKÉ REPUBLIKY

Zásadní vliv na strukturu bankovního sektoru v České republice z hlediska počtu subjektů mělo především ukončení zhruba 3letého období, kdy nebyly poskytovány nové licence k bankovní činnosti z důvodu dokončení konsolidace bankovního sektoru a ujasnění dlouhodobé politiky z pohledu optimální struktury bankovního sektoru z hlediska počtu bank a jejich zaměření. Současně byla struktura bankovního sektoru významně ovlivněna i výsledky konsolidačního programu ve skupině malých bank.

1. 1. Počet bank v bankovním sektoru

V 1. polovině roku 1996 byly vydány 2 nové licence pro dceřinou společnost West Deutsche Landesbank a pobočku anglické Midland Bank. Obě tyto banky se po získání licence soustředily na přípravu svého podnikání v České republice a do konce roku 1996 zatím nezahájily svou činnost pro klienty. V rámci řešení situace ve skupině malých bank bylo v průběhu roku 1996 odňato povolení působit jako banka 2 bankám, proto počet bank působících v bankovním sektoru se ve srovnání s koncem roku 1995 nezměnil a činil 55 bank, skutečně aktivních však bylo pouze 53 bank.

*Vývoj počtu bank podle skupin bank
(banky, které zahájily činnost pro klientelu)*

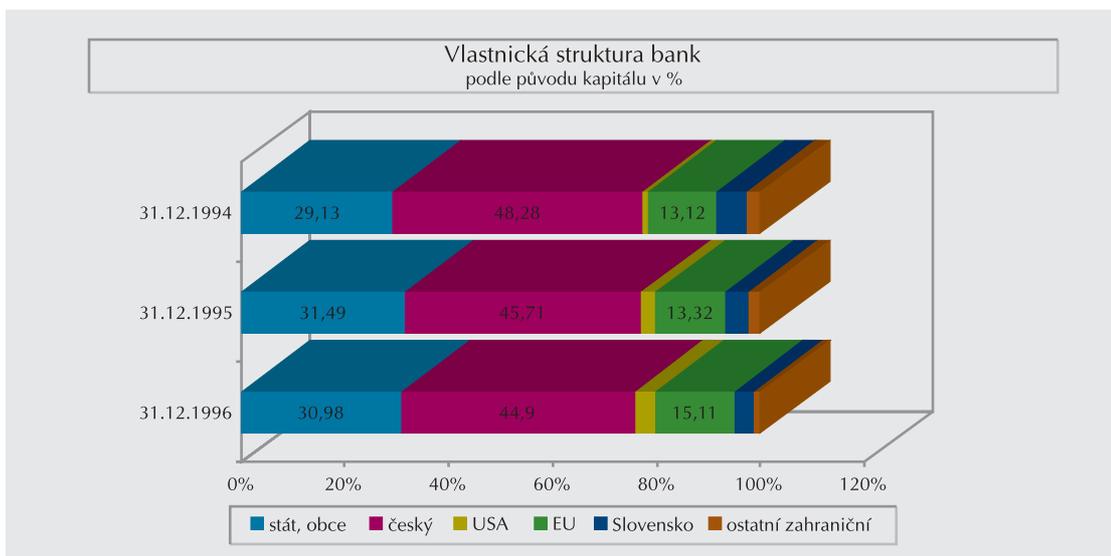
	1.1.1990	31.12.1990	31.12.1991	31.12.1992	31.12.1993	31.12.1994	31.12.1995	31.12.1996
Banky celkem	5	9	24	37	52	55	54	53
v tom:								
velké banky	5	5	6	6	6	6	6	5
malé banky	x	4	14	19	22	21	18	12
zahraniční banky	x	x	4	8	11	12	12	13
pobočky zahraničních bank	x	x	x	3	7	8	10	9
specializované banky	x	x	x	1	5	7	8	9
banky v nucené správě	x	x	x	x	1	1	0	5
Kromě toho banky bez licence	x	x	x	x	x	1	4	6

Dynamika růstu počtu subjektů byla nejvyšší především v letech 1991 až 1993, kdy vznikla převážná většina malých a zahraničních bank. Již zmíněné omezení licenční činnosti v letech 1994 a 1995 se promítlo do zastavení růstu absolutního počtu bank a ke změnám docházelo zejména ve struktuře bankovního sektoru.

Základním faktorem, který ovlivnil strukturu bankovního sektoru, bylo zejména řešení problémových malých bank, které vyústilo v odnětí licence postupně u 6 bank a v zavedení nucených správ, které v některých případech předcházely ukončení činnosti banky. To je také hlavním důvodem výrazného poklesu počtu bank v této skupině. V současné době je v nucené správě 5 bank, z nichž 4 patřily do skupiny malých bank a 1 do skupiny velkých bank (Agrobanka, kde byla nucená správa zavedena v zájmu zajištění stability a obnovení její likvidity). K dalším změnám ve struktuře bankovního sektoru docházelo postupně v souvislosti s určitou specializací některých bank na omezený okruh činností. Jedná se zejména o skupinu 6 stavebních spořitelů, které vznikly v letech 1993 a 1994 a specializují se na stavební spoření obyvatelstva a poskytování speciálních úvěrů na rozvoj bydlení. Podpora bytové politiky je spojena i s rozvojem hypotečního bankovníctví, které bylo umožněno zákonem v roce 1995. V České republice zatím existuje jedna banka, která je zaměřena na hypoteční bankovníctví (Česko-moravská hypoteční banka), kromě ní však speciální licenci, která je podle platných zákonů nezbytná k poskytování služeb v rámci hypotečního bankovníctví, má dalších 5 bank, které tuto činnost organizují v rámci činnosti univerzální banky. Kromě této specializace spojené s politikou bydlení, existují v České republice dvě banky, které byly založeny s účastí státu a které jsou zaměřeny na podporu státních programů na podporu exportu (Česká exportní banka) a poskytování záruk drobným podnikatelům (Česko-moravská záruční a rozvojová banka). Změny v počtu zahraničních bank a poboček zahraničních bank souvisí s transformací některých poboček zahraničních bank na dceřiné společnosti.

1. 2 Struktura bankovního sektoru z hlediska vlastnictví bank

Původ kapitálu v bankách působících na českém bankovním trhu se v posledním období zásadně neměnil především v souvislosti s neměnným počtem bank v sektoru. Navyšování základního jmění se dělo převážně formou rovnoměrné účasti stávajících akcionářů na nových emisích akcií, vstup nových investorů byl patrný především ve skupině malých bank, kde v návaznosti na konsolidační program k jejich ozdravení bylo základní jmění navyšováno ve větší míře a docházelo zde i ke vstupu nových investorů do bank.

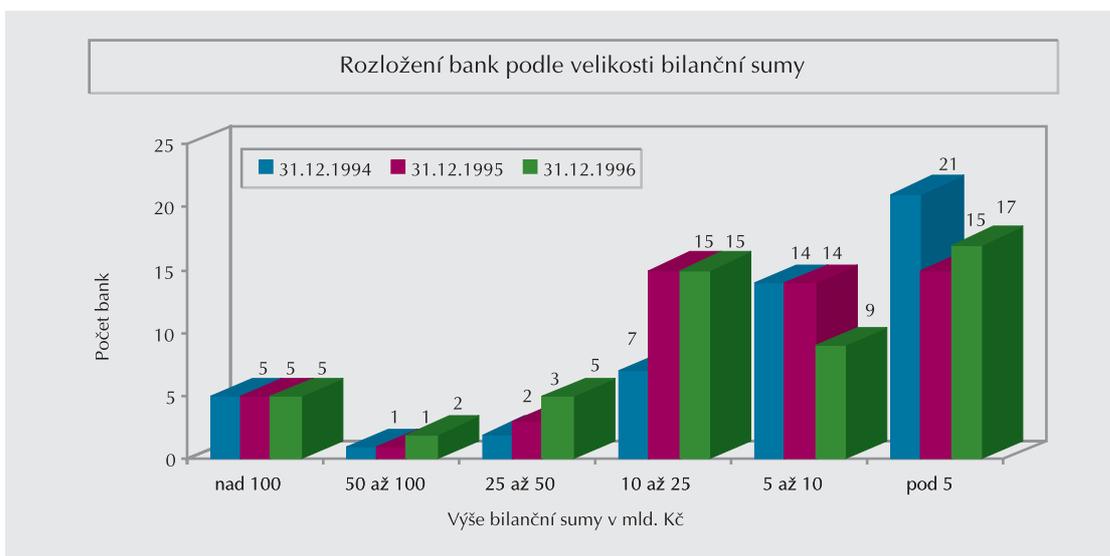
Z pohledu zahraničního kapitálu působí v České republice především v zásadě stoprocentní dceřiné společnosti renomovaných zahraničních bank, zahraniční kapitál je však součástí, i když většinou ve

výrazně nižším objemu pod 50 % základního jmění, i ve většině ostatních bank. Bank s ryze českým kapitálem k 31. 12. 1996 bylo pouze 10.

Stále vysoký podíl státu na základním jmění bank souvisí s nedokončenou privatizací velkých bank, ve kterých si stát stále drží značný podíl (20 až 50 %). V současné době však vrcholí přípravy na doprivatizování bankovního sektoru, které by se měly v následujícím období promítnout do výrazných změn ve vlastnické struktuře. Zahraniční kapitál v českých bankách, jehož podíl se neustále zvyšuje především na úkor českého kapitálu, pochází v převážné míře ze zemí Evropské unie, především pak z Německa, Rakouska, Francie a Nizozemí, a z USA. Nárůst tohoto podílu je především důsledkem navyšování základního jmění ve skupině zahraničních bank. Podíl slovenského kapitálu, který v řadě případů byl důsledkem rozdělení republiky v roce 1993 se postupně snižuje, stejně tak jako podíl ostatních zemí zejména v souvislosti s minimálním nárůstem základního jmění v těchto bankách, který se promítá do snižování jejich podílu na stále rostoucím základním jmění ostatních bank v sektoru.

1. 3 Velikostní struktura bankovního sektoru

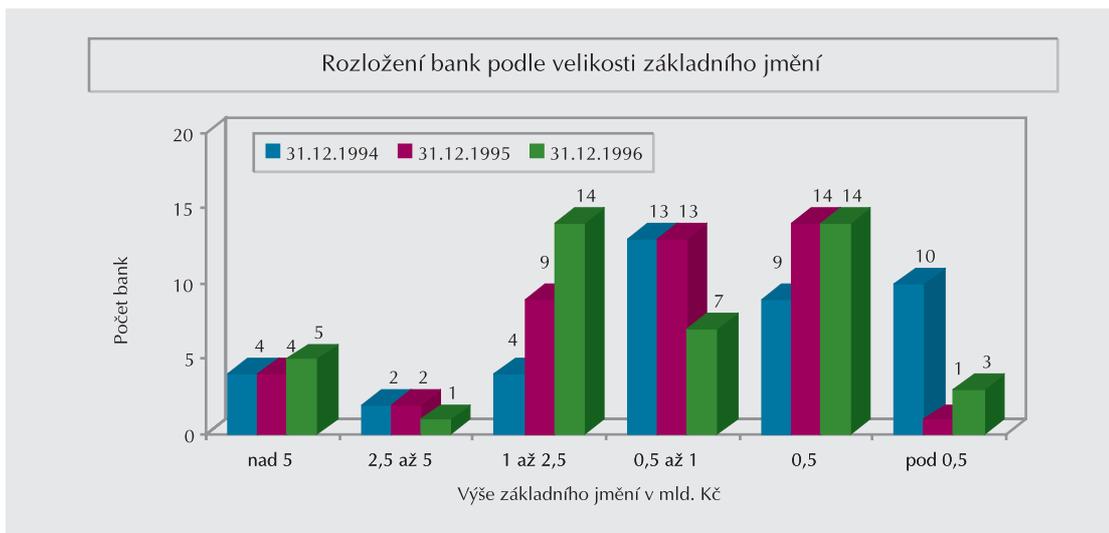
Nárůst bankovních aktivit se při v podstatě neměnném počtu bank v posledních třech letech promítá do postupného růstu bank jak z hlediska objemu bilanční sumy, tak i kapitálového vybavení. Zatímco v roce 1994 a částečně v roce 1995 chyběly v českém bankovním sektoru banky střední velikosti,

výrazný rozvoj činnosti především zahraničních bank a poboček zahraničních bank přispěl k postupnému formování této skupiny.

Ve struktuře bank podle velikosti bilanční sumy se tak posílila skupina bank s bilanční sumou mezi 25 a 50 mld. Kč a 10 a 25 mld. Kč. Mírné zvýšení počtu bank s bilanční sumou pod 5 mld. Kč souvisí především s útlumem činnosti v bankách v nucené správě a postupnou fúzí některých bank. Zvyšování velikosti bank formou absorpce některých menších peněžních ústavů se bude pravděpodobně projevat i v dalším období, což spolu s růstem aktivit je předpokladem další koncentrace v bankovním sektoru.

Z pohledu kapitálového vybavení jsou změny ve struktuře bank ještě výraznější. Zde se projevuje zejména snaha po zvýšení kapitálové síly banky ve světle zajištění proti rizikům vyplývajícím z bankovní činnosti. To se projevuje především ve výrazném zvýšení počtu bank se základním jměním nad 1 mld. Kč, když v roce 1994 mělo základní jmění nad tuto hranici pouze 10 z 42 bank v bankovním sektoru (bez poboček zahraničních bank, které nemusí základní jmění upisovat), zatímco v roce 1996 to bylo již 20 bank z celkového počtu 44 bank.

Minimální výše základního jmění, která je v České republice stanovena na 500 mil. Kč, nedosahují pouze banky, kde došlo v návaznosti na konsolidační program ke snížení základního jmění ke krytí ztrát z bankovní činnosti. Tyto banky jsou v současné době v nucené správě.

1.4 Aktivity jednotlivých skupin^{1/} bank

Na českém bankovním trhu působí univerzální banky a pobočky zahraničních bank. Z hlediska jejich velikosti, zaměření činnosti a převahy domácího nebo zahraničního kapitálu je lze rozdělit do několika skupin, které se od sebe liší zejména aktivitami, které vyvíjejí, orientací na různé typy klientely apod.

Rozhodující slovo má skupina **velkých bank**, která zahrnuje banky, jejichž bilanční suma v souhrnu představuje téměř 70 % bankovního sektoru z pohledu celkové bilanční sumy a téměř 50 % podle objemu základního jmění. Zaměřením činnosti, které přetrvává z období před rokem 1989, jsou tyto banky výrazně odlišné, když Česká spořitelna se tradičně orientuje především na sběr primárních vkladů od obyvatelstva, Čs. obchodní banka na aktivity ve vztahu k zahraničí, Komerční banka a Investiční a poštovní banka na financování převážně velkých podniků. V jejich vývoji je však zřejmé rozšiřování aktivit ve všech směrech a tendence k jejich sblížení. Rozhodující pro jejich další vývoj bude jejich doprivateř, protože v současné době v nich má ještě rozhodující podíl stát, kdy noví vlastníci vymezí jejich budoucí strategii a orientaci. Tato skutečnost se promítá i ve vývoji základního jmění, které se v posledních třech letech v návaznosti na očekávanou privatizaci zvyšovalo minimálně. Naproti tomu rozvoj jejich aktivit se výrazněji promítl především v růstu průměrné velikosti bilanční sumy, která připadá na banku ve skupině, jež se od roku 1994 zvýšila o 23,8 %. Speciální postavení má Konsolidační banka, která byla založena jako státní peněžní ústav, jehož hlavní náplní je správa špatných úvěrů

	31. 12. 1994		31. 12. 1995		31. 12. 1996	
	Na 1 banku připadá v mil. Kč		Na 1 banku připadá v mil. Kč		Na 1 banku připadá v mil. Kč	
	aktiv	základ. jmění	aktiv	základ. jmění	aktiv	základ. jmění
Banky celkem	27.939	1.051	34.948	1.199	38.366	1.306
v tom:						
velké banky	223.701	5.111	260.341	5.248	276.954	5.578
malé banky	7.889	732	10.421	866	10.654	1.070
zahraniční banky	9.327	558	15.908	702	19.046	873
pobočky zahraničních bank	5.327	x	10.215	x	14.535	x
specializované banky	2.368	1.018	4.259	1.298	6.838	1.342
banky v nucené správě	15.413	985	17.683	1.224	16.164	1.010
Kromě toho banky bez licence	9.459	943	10.366	810	8.189	539

^{1/} z období před rokem 1989.

*Průměrná velikost bilanční sumy a základního jmění
v jednotlivých skupinách bank*

1/ Přehled rozdělení bank do jednotlivých skupin je uveden v příloze

Druhou početně nejvýznamnější skupinou bank jsou **zahraniční banky**, kam patří převážně dceřiné společnosti významných zahraničních bank. Tyto banky se orientují především na velké bankovníctví, jejich klienty jsou zejména velké průmyslové podniky se zahraniční majetkovou účastí ze země původu jednotlivých bank. Z pohledu financování svých aktivit se převážně spoléhají na zdroje z mezibankovního trhu, neorientují se zatím na sběr primárních vkladů od obyvatelstva. Své obchody organizují zpravidla pouze ze sídla centrály, nebo budují omezený okruh poboček ve velkých městech. Jsou významné především z hlediska rozvoje konkurence v bankovníctví, protože přinášejí nové produkty, kvalitu a obezřetnost do bankovního podnikání, kterému se musí postupně přizpůsobovat i ostatní banky. I když první zahraniční banky začaly v České republice podnikat již v roce 1991, výrazněji začaly aktivizovat svoji činnost až v roce 1995 v návaznosti na pozitivní hodnocení transformačního procesu v České republice, stabilizaci ekonomických podmínek, zvyšující se rating České republiky, přijetí České republiky do OECD apod. To se promítlo ve výrazném nárůstu průměrné bilanční sumy ve skupině, která se od roku 1994 zvýšila o 104,2 % na 19 mld. Kč. Zahraniční banky v posledních letech také výrazně zvyšovaly své základní jmění, které je předpokladem dalšího rozvoje aktivit především v oblasti úvěrů. Průměrné kapitálové vybavení banky se od roku 1994 zvýšilo o 56,5 % na 873 mil. Kč.

Specifickou skupinou v českém bankovním sektoru jsou **malé banky**, tj. banky s převážně českým kapitálem, které vznikly v počátcích budování bankovního sektoru v letech 1990 až 1993. Tyto banky na začátku své činnosti významně přispěly k podpoře privatizačního procesu a k zajištění bankovních služeb pro nově vznikající ekonomické subjekty. Nevyhraněnost jejich strategie, prudký neřízený rozvoj aktivit, vynucené změny ve financování banky spolu s minimálními zkušenostmi vedoucího managementu s bankovníctvím a snaha po vyrovnání se ostatním bankám rozsahem poskytovaných služeb však z těchto bank učinily nejproblémovější součást bankovního sektoru. Důsledkem byl již zmiňovaný konsolidační program, který významným způsobem přispěl k očištění této skupiny od neperspektivních bank a vytvořil předpoklady pro jejich další rozvoj. Předpokladem jejich dalšího působení na bankovním trhu však bude jejich koncentrace ve větší celky formou fúzí, vyplňování regionálních potřeb bankovních služeb nebo specializace na určitý druh činnosti. Probíhající konsolidační program se promítl především do stagnace aktivit této skupiny bank, což se odrazilo pouze v minimálním růstu průměrné bilanční sumy ve skupině proti roku 1995. Naproti tomu se výrazně zvýšilo kapitálové vybavení těchto bank až na průměrnou velikost 1,1 mld. Kč, tj. o 46,2 % více než na konci roku 1994. Své aktivity financují především ze získaných primárních vkladů, jejich přístup na mezibankovní trh je v některých případech limitován. Pozitivním rysem jejich činnosti je těsnější přístup ke klientům,

	Úvěry			Cenné papíry k obchodování		
	1994	1995	1996	1994	1995	1996
Banky celkem	54,52	48,58	49,03	6,19	8,04	8,66
v tom:						
velké banky	55,35	51,01	52,97	6,33	9,16	10,15
malé banky	66,29	57,43	48,89	8,88	6,92	7,60
zahraniční banky	36,99	34,39	37,06	4,47	3,30	3,82
pobočky zahraničních bank	53,78	40,27	40,47	1,68	1,50	0,76
specializované banky	18,71	9,07	11,65	14,70	21,11	17,94
banky v nucené správě	65,84	56,73	57,24	4,04	5,32	5,25
	Vklady klientů			Vklady od bank		
	1994	1995	1996	1994	1995	1996
Banky celkem	56,92	52,05	50,80	18,74	20,84	23,11
v tom:						
velké banky	59,29	55,82	57,02	14,62	15,37	14,82
malé banky	55,32	60,06	54,14	19,50	17,80	12,43
zahraniční banky	40,78	31,16	29,91	42,97	39,91	48,30
pobočky zahraničních bank	36,13	16,49	12,13	55,46	71,07	79,80
specializované banky	57,59	58,31	61,98	5,42	7,54	14,77
banky v nucené správě	62,65	68,33	56,97	20,30	14,73	19,53

umožňující individuální řešení jejich potřeb.

Podíly základních ukazatelů na celkové bilanční sumě v %

Činnost **poboček zahraničních bank** byla umožněna zákonem o bankách z roku 1992. Vývoj v části této skupiny je obdobný jako u zahraničních bank, přičemž orientace na velké podniky se zahraniční majetkovou účastí ze země centrály je zde ještě výraznější. Kromě poboček renomovaných zahraničních bank působí v příhraničních oblastech České republiky i několik poboček regionálních rakouských a německých bank, jejichž aktivity jsou stále minimální a které zatím nezaujímají významné místo v bankovním sektoru. Průměrná bilanční suma ve skupině k 31. 12. 1996 dosáhla 14,5 mld. Kč, tj. o 172,9 % více než ke konci roku 1994.

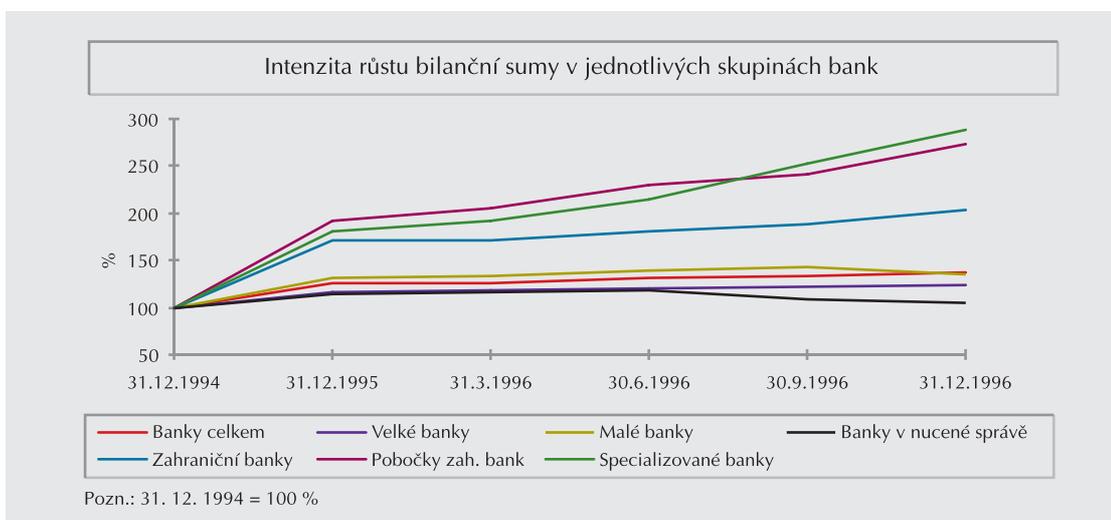
Skupina **specializovaných bank** se začala formovat nejpozději, prakticky až po roce 1994, kdy začaly vznikat první stavební spořitelny. Kromě nich patří do skupiny i banky, které byly založeny s účastí státu na podporu specifických činností (exportu, podpory drobných podnikatelů formou záruk) a banka specializovaná na poskytování hypotéčních úvěrů. Ze složení skupiny vyplývá, že převážná část aktivit je směřována vůči obyvatelstvu na podporu bytové politiky. Postupný rozvoj aktivit stavebních spořitelen se soustředil především na sběr primárních vkladů v rámci stavebního spoření, první úvěry mohou tyto peněžní ústavy poskytovat nejdříve po dvou letech činnosti. To předurčuje i jejich skladbu aktiv a pasiv, kterou tvoří především vklady a na straně aktiv potom mezibankovní vklady a cenné papíry vysoké kvality, protože tyto banky mají ze zákona vymezen okruh cenných papírů, do kterých mohou investovat.

Činnost jednotlivých skupin se vzájemně prolíná s výjimkou specializovaných bank. To vytváří silné konkurenční prostředí, které působí pozitivně především z hlediska rozvoje služeb pro klienty, vývoje úrokových sazeb apod.

2. AKTIVNÍ OPERACE BANKOVNÍHO SEKTORU

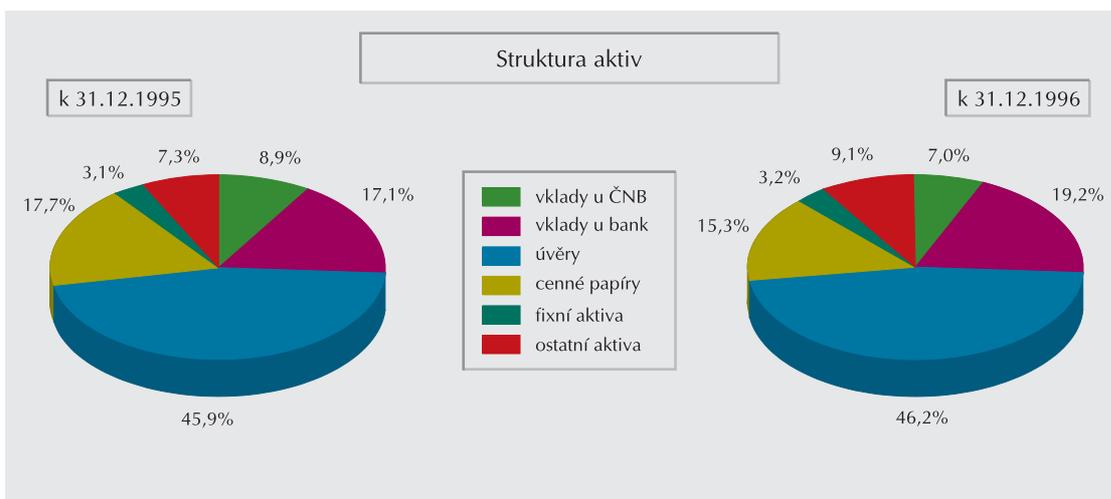
Banky působící v České republice jsou banky universální, které mohou rozvíjet své aktivity jak v oblasti komerčního bankovníctví, tak investičního bankovníctví. Rozhodující podíl v aktivních operacích bank mají úvěrové obchody v návaznosti na stále převažující podíl financování podniků prostřednictvím bankovních úvěrů. Dosud plně nerozvinutý kapitálový trh nevytvořil stále dostatečně pružné prostředí pro významnější růst financování podnikatelské sféry prostřednictvím kapitálového trhu.

Pokračující rozvoj ekonomiky se promítal do dalšího růstu bilanční sumy bankovního sektoru, ve

srovnání s počátečním rozvojem tržní ekonomiky se však intenzita růstu postupně snižuje. To se projevilo zejména v roce 1996, kdy nárůst celkového objemu aktiv se snížil zhruba na polovinu ve srovnání s rokem 1995. Celkový objem bilanční sumy, kterou spravují banky působící na českém bankovním trhu, k 31. 12. 1996 dosáhl 2 033,4 mld. Kč, tj. o 9,8 % více než na konci roku 1995 a o 37,3 % více než na konci roku 1994.

Nejdynamičtěji se rozvíjí činnost specializovaných bank, které však začaly působit v bankovním sektoru až od roku 1994, kdy vznikly první stavební spořitelny. Aktivita zahraničních bank a poboček zahraničních bank se začala výrazněji zvyšovat především v roce 1995 v návaznosti na pozitivní vývoj ekonomiky promítající se v příznivé hodnocení České republiky, vstup země do OECD apod. Přes určité zpomalení byl nárůst aktivit těchto bank stále vyšší než v ostatních skupinách bank i v roce 1996.

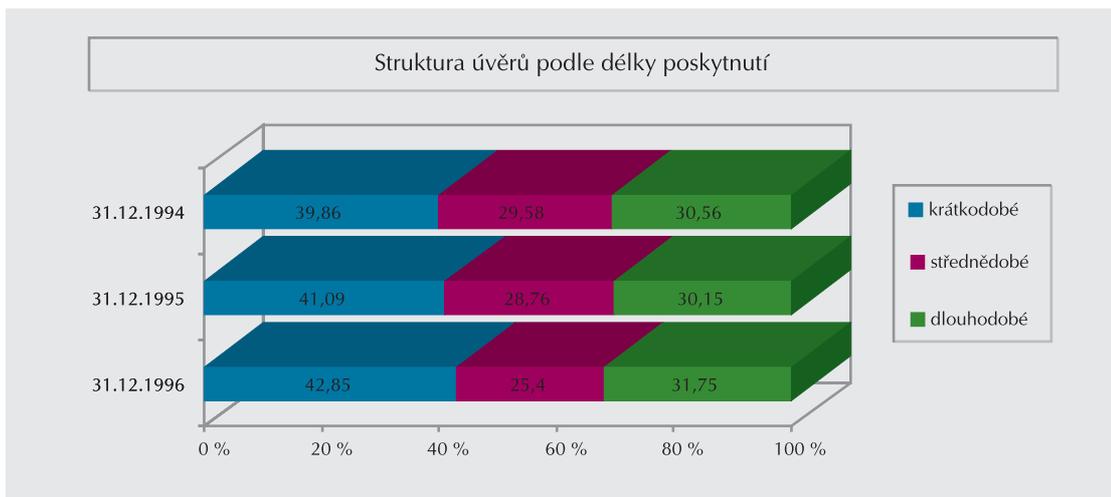
Nejnižší dynamiku růstu vykazovaly malé banky a banky v nucené správě jako důsledek konsolidačního programu, kdy se banky musely soustředit na řešení vnitřních problémů nikoli na další podnikatelskou expanzi.

V roce 1996 se v rozvoji bankovních aktivit stále výrazněji akcentovala obezřetnost podnikání jako reakce na vysoký podíl klasifikovaných pohledávek i možných ztrát z obchodování na kapitálovém trhu. Vzhledem k tomu nedošlo v roce 1996 k výrazným změnám ve struktuře bilanční sumy ve srovnání s rokem 1995. Mírně posílil podíl čistých úvěrů na celkovém objemu bilanční sumy, a to z 45,9 % k 31. 12. 1995 na 46,2 % k 31. 12. 1996. Podíl cenných papírů se snížil z 17,7 % k 31. 12. 1995 na 15,3 % k 31. 12. 1996 především v souvislosti s poklesem objemu pokladničních poukázek vydávaných ČNB k usměrňování měnového vývoje.

2. 1 Úvěrové aktivity

Úvěrová činnost patří dlouhodobě k rozhodujícím činnostem bankovního sektoru. Přes určitý posun i k jiným aktivitám je poptávka po úvěrech stále vysoká a představuje pro podnikatelský sektor rozhodující zdroj financování. Podíl korunových úvěrů na hrubém domácím produktu v běžných cenách ke konci roku 1996 představoval 63,3 %.

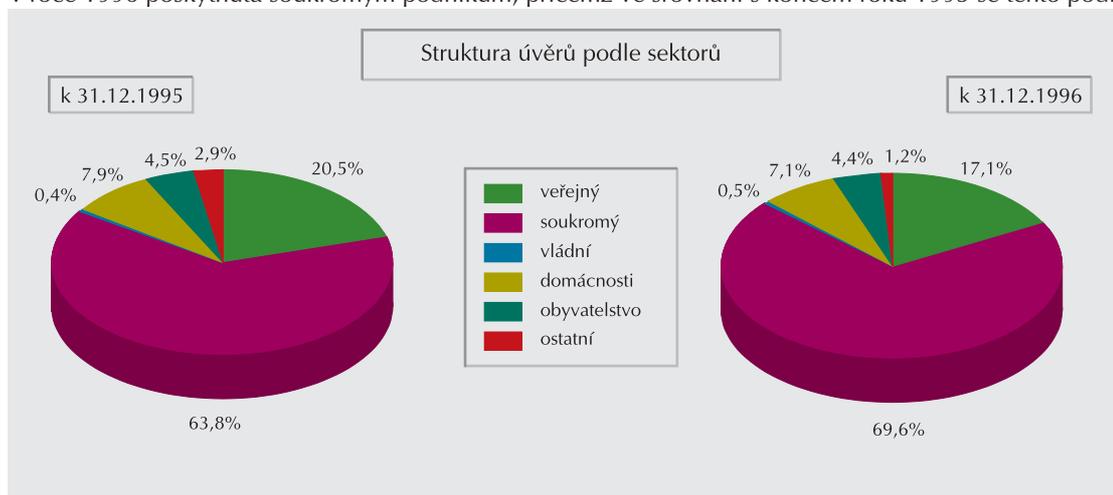
Objem hrubých úvěrů (bez zohlednění opravných položek) k 31. 12. 1996 dosáhl 1 026,8 mld. Kč, tj.

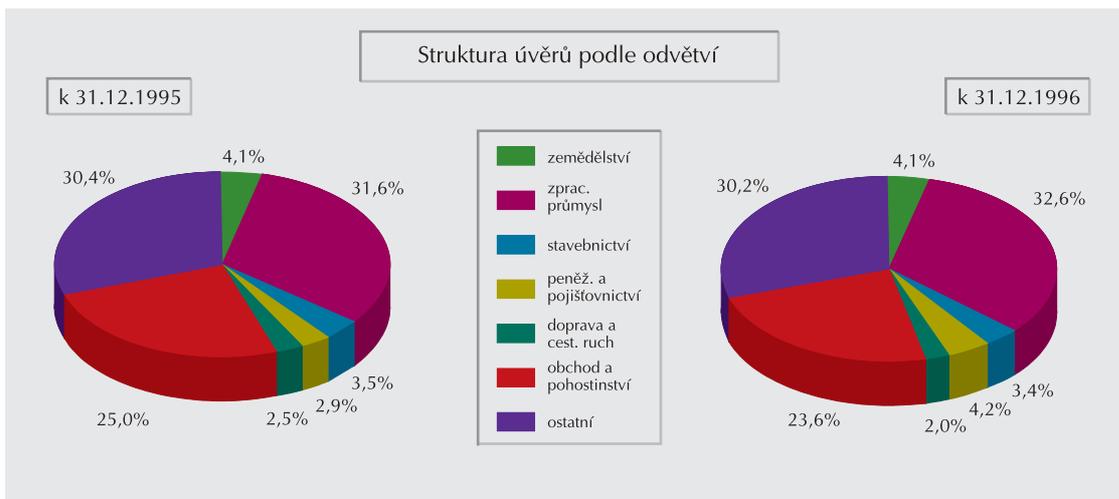
o 11,4 % více než na konci roku 1995. Na rozdíl od předcházejících let byla intenzita růstu úvěrů v roce 1996 rychlejší než dynamika růstu celkové bilanční sumy. To znamená, že banky využívaly k úvěrovým aktivitám nejen nové zdroje, ale soustředily se i na efektivnější alokaci stávajících zdrojů zejména pak na určité snížení objemu rychle likvidních aktiv, která u některých bank představovala výrazný objem.

Z časového hlediska poskytují banky především krátkodobé úvěry, jejichž podíl se proti konci roku 1995 zvýšil o 1,8 bodu. Mírně stoupající tendenci mají i dlouhodobé úvěry, zatímco podíl střednědobých úvěrů neustále klesá a proti konci roku 1995 se snížil o 3,4 bodu.

Rozvoj soukromého sektoru v návaznosti na postupující privatizaci se projevuje ve změnách struktury poskytnutých úvěrů z hlediska jejich příjemců. Rozhodující část úvěrů - 69,16 % tj. 596,8 mld. Kč byla v roce 1996 poskytnuta soukromým podnikům, přičemž ve srovnání s koncem roku 1995 se tento podíl

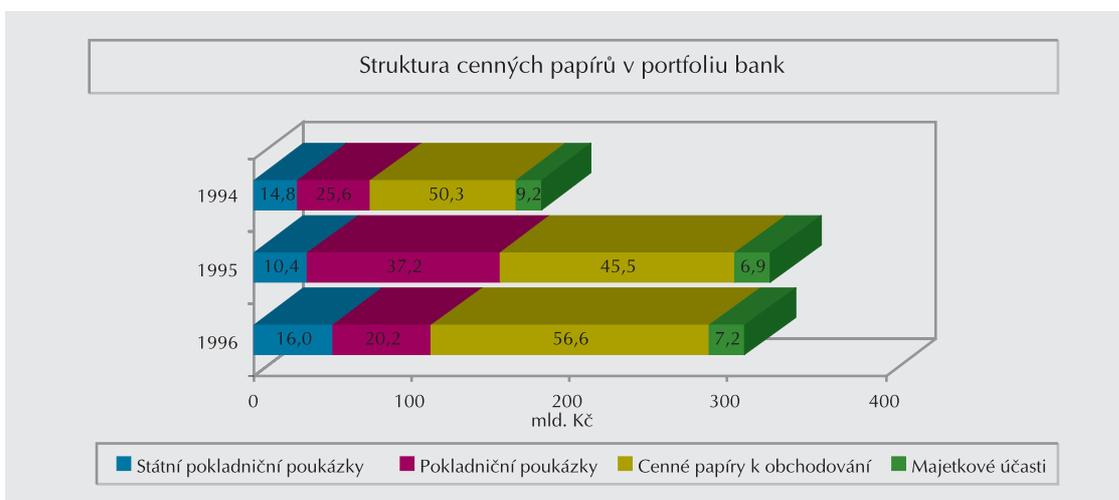
zvýšil o 5,8 bodu. Naproti tomu dochází k poklesu úvěrů umístěných ve veřejném sektoru, jejichž podíl se snížil z 20,5 % k 31. 12. 1995 na 17,1 % k 31. 12. 1996. V ostatních sektorech ekonomiky nedochází k zásadním změnám z hlediska příjemců úvěrů, jejich podíly na celkovém objemu úvěrů se mění jen nepatrně.

Rovněž odvětvová struktura poskytnutých úvěrů, která odpovídá rozložení a významu jednotlivých odvětví v ekonomice, se výrazněji nemění. Nejvíce úvěrů je stabilně poskytováno do zpracovatelského průmyslu, který k 31. 12. 1996 absorboval 32,6 % všech poskytnutých úvěrů. Současně se tento podíl zvýšil ve srovnání s koncem roku 1995 o 1 bod. Na druhém místě v objemu poskytnutých úvěrů je odvětví obchodu a pohostinství s 23,6 % celkového objemu úvěrů, jejich podíl však mírně poklesl o 1,6 bodu. Z ostatních odvětví došlo k určitému růstu u odvětví peněžnictví a pojišťovnictví, a to o 1,3 bodu.

2. 2 Cenné papíry

Objem cenných papírů, které banky k 31. 12. 1996 držely ve svém portfoliu, představoval 311,2 mld. Kč, tj. 15,3 % z celkové bilanční sumy bankovního sektoru. Z hlediska jejich struktury převažovaly cenné papíry k obchodování, které v současné době tvoří více než 50 % celkového objemu cenných papírů. K nejvýraznějšímu pohybu došlo v roce 1996 v objemu státních a jiných pokladničních poukázek, které především v roce 1995 představovaly významný podíl v celkovém objemu cenných papírů. Nižší potřeba stahování přebytečné likvidity z bankovního sektoru se promítla v poklesu objemu pokladničních poukázek vydávaných ČNB a uvolnila bankám prostor pro umístění těchto finančních prostředků do úvěrů. Objem státních a jiných pokladničních poukázek se tak ve srovnání s koncem roku 1995 snížil o 27,6 % na 112,8 mld. Kč.

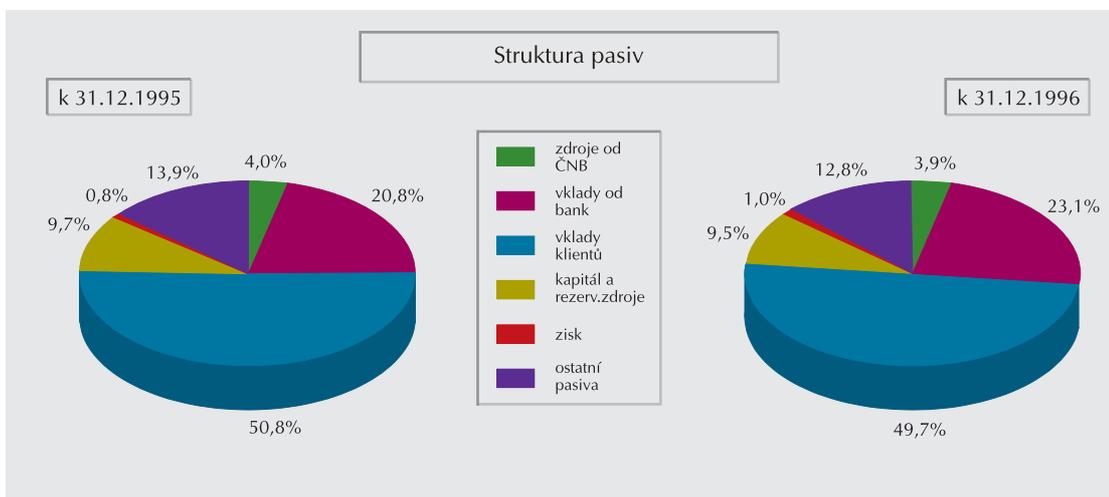

Banky působící v České republice mohou za určitých podmínek daných zákonem o bankách (předchozí souhlas při nabývání větších objemů akcií nebo majetkových podílů v nebankovních společnostech) investovat i do akcií podnikové sféry s cílem uplatňovat zde svůj vliv a podílet se na rozvoji jejich činnosti. Vzhledem k vysokým rizikům jsou připravována omezení v rámci novely zákona o bankách. Objem těchto strategických investic k 31. 12. 1996 dosáhl 22,4 mld. Kč a ve srovnání s předcházejícím rokem se snížil o 1,7 %.

Aktivita bank na kapitálovém trhu se v roce 1996 zpomalila, i když z hlediska intenzity růstu objemu cenných papírů byla stále vysoká. Banky měly k 31. 12. 1996 ve svém obchodním portfoliu cenné papíry v celkové pořizovací hodnotě 176,1 mld. Kč, což bylo o 18,2 % více než na konci roku 1995, zatímco v roce 1995 se objem těchto cenných papírů zvýšil o 62,5 %. Z hlediska struktury představovaly rozhodující podíl cenné papíry s pevným výnosem, kde je riziko jejich znehodnocení výrazně nižší než u cenných papírů s proměnlivým výnosem. Obligace se k 31. 12. 1996 podílely na obchodním portfoliu bank 75,4 %, což je však o zhruba o 7 bodů méně než činil stejný podíl na konci roku 1995.

Tržní hodnota portfolia cenných papírů, která byla prozatím experimentálně sledována v roce 1996, se pohybuje na úrovni 85 % z pořizovací ceny, když tento poměr je snižován především v souvislosti s výrazně proměnlivou tržní hodnotou akcií na kapitálovém trhu. Nové opatření ČNB v oblasti omezování rizik vyplývajících z obchodování s cennými papíry na vlastní účet v důsledku pohybu tržního ocenění, které stanovuje pravidla pro tržní ocenění jednotlivých cenných papírů nejen v návaznosti na dosahované ceny na kapitálovém trhu, ale i ve vztahu k jejich rychlé prodejnosti a především dává povinnost bankám denně přeceňovat své obchodní portfolio a tvořit potřebný objem opravných položek, se v budoucnosti výrazně promítne ve snížení potenciálních rizik, které z této činnosti především v podmínkách stále problematického vývoje českého kapitálového trhu pro banky plyne.

3. PASIVNÍ OPERACE BANKOVNÍHO SEKTORU

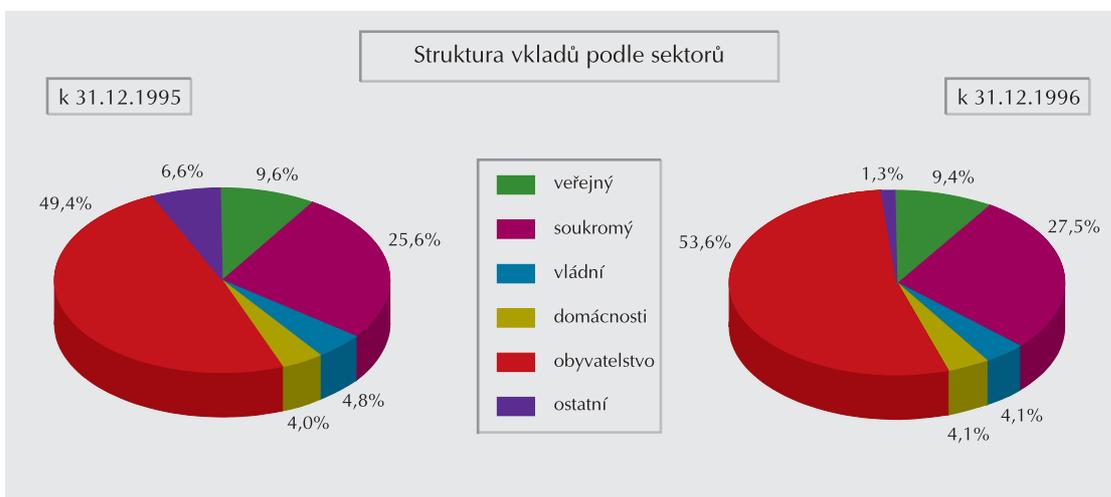

Převažující podíl, který k 31. 12. 1996 činil 89,6 %, ve struktuře pasiv bankovního sektoru zaujímají cizí zdroje. Vlastní zdroje bank k 31. 12. 1996 představovaly 212,4 mld. Kč, tj. o 9,8 % více než v roce 1995, relativně však zůstaly na stejné úrovni jako v roce 1995 (jejich podíl na celkových pasivech činil v obou letech shodně 10,4 %).

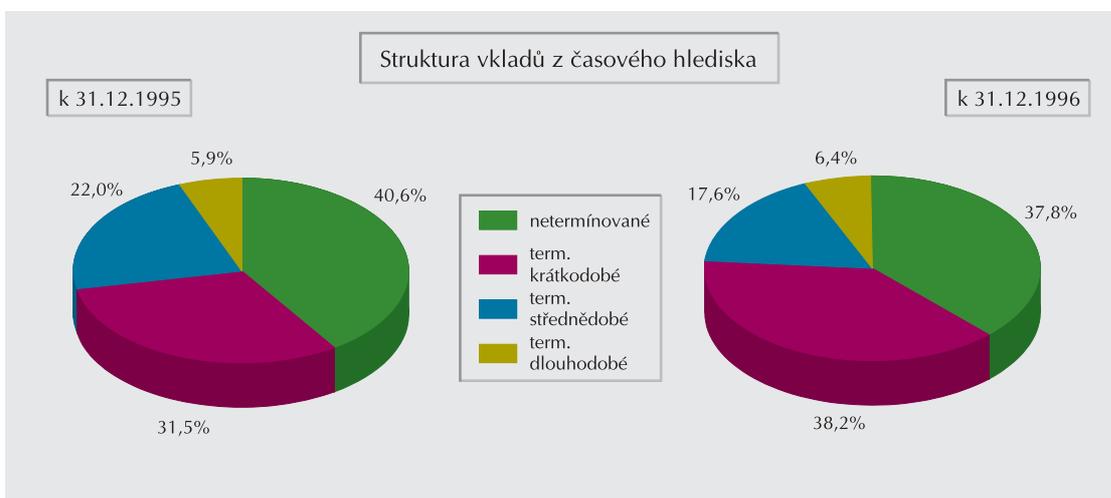
Ve struktuře pasiv se při nižším růstu primárních zdrojů projevil jejich mírný pokles ve prospěch zdrojů z mezibankovního trhu, jejichž podíl na celkovém objemu pasiv se zvýšil z 20,8 % k 31. 12. 1995 na 23,1 % k 31. 12. 1996. Změny u ostatních skupin pasiv nebyly v roce 1996 významné. Z hlediska financování svých aktivit převažují zdroje z mezibankovního trhu stále u zahraničních bank a poboček zahraničních bank, kde jejich podíl v celkových pasivech představuje 48,3 % resp. 79,8%, naproti tomu v ostatních skupinách bank v cizích zdrojích dominují primární vklady, nejvíce u specializovaných bank (62,0 % k 31. 12. 1996) a velkých bank (57,0 %).

3. 1 Primární zdroje bank

Celkový objem vkladů klientů k 31. 12. 1996 činil 1 010,7 mld. Kč, tj. o 7,4 % více než na konci roku 1995. Dynamika růstu primárních vkladů však v roce 1996 dosahovala pouze zhruba poloviny přírůstku za rok 1995. Pokles intenzity růstu primárních vkladů byl ovlivněn na jedné straně vyšší orientací na spotřebu, na druhé straně zde začínají působit širší možnosti zhodnocení úspor obyvatelstva prostřednictvím kapitálového trhu, penzijních fondů, životního pojištění apod. I samotné banky hledají nové možnosti získání potřebných zdrojů pro rozvoj svých aktivit, a to nejen v rámci výhodnějších podmínek v rámci tradičních depozitních produktů z pohledu struktury termínování depozit, správy depozit apod., ale i např. nabídkou vlastních obligací, jejichž objem k 31. 12. 1996 činil 62,9 mld. Kč, tj. o 28,8 % více než v roce 1995.

Z hlediska struktury vkladatelů jsou rozhodující vklady od obyvatelstva, jejichž podíl se i nadále zvyšuje. Zatímco k 31. 12. 1995 představovaly vklady od obyvatelstva 49,4 % z celkového objemu klientských vkladů, ke konci roku 1996 to bylo již 53,6 %. Stejně tak se zvyšuje i podíl vkladů soukromého sektoru (z 25,6 % na 27,5 %), který je druhým nejvýznamnějším zdrojem finančních prostředků pro bankovní sektor. Nárůst v těchto skupinách vkladatelů byl kompenzován poklesem ve

skupinách veřejného a vládního sektoru.

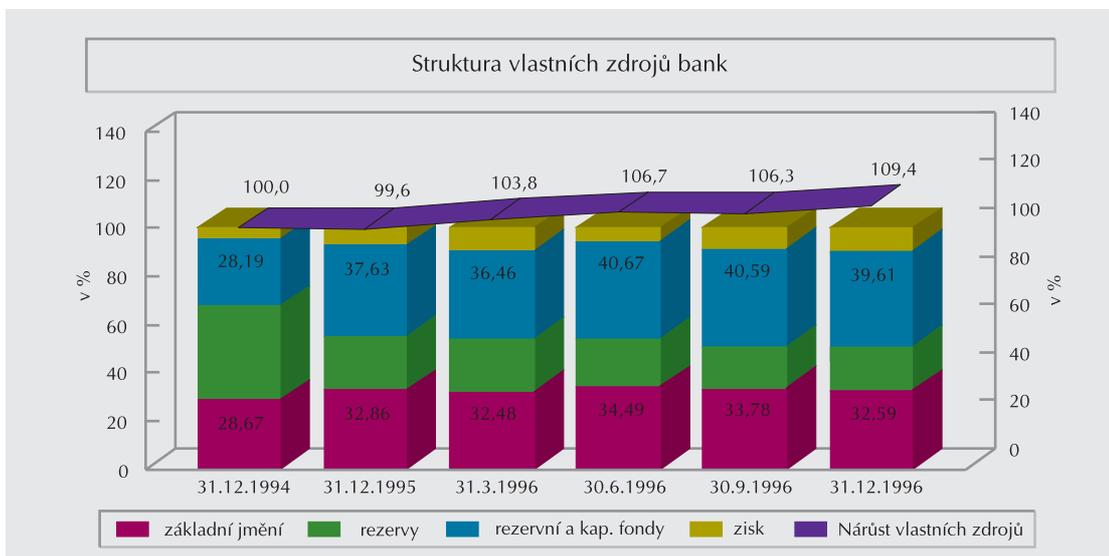
Z časového hlediska stále výrazněji stoupá podíl termínovaných vkladů proti vkladům netermínovaným. Důvodem je i úroková podpora termínovaných vkladů a skutečnost, že banky rozšiřují možnosti v oblasti termínovaných vkladů především z hlediska jejich délky, výpovědních lhůt, transformace mezi jednotlivými účty apod. Podíl netermínovaných vkladů na celkových vkladech proti konci roku 1995 poklesl o 2,8 bodu na 37,8 %.

Ve struktuře termínovaných vkladů převládají krátkodobé vklady (38,2 % k 31. 12. 1996 proti 31,5 % k 31. 12. 1995), které se zvyšují na úkor netermínovaných vkladů a střednědobých termínovaných vkladů. Pozitivním rysem je i nárůst dlouhodobých termínovaných vkladů (tj. vkladů nad 4 roky), jejichž podíl se zvýšil z 5,9 % ke konci roku 1995 na 6,4 % k 31. 12. 1996.

Z pohledu jednotlivých odvětví přichází nejvíce vkladů, pokud nebereme v úvahu vklady od obyvatelstva, od subjektů podnikajících ve zpracovatelském průmyslu (10,5 % z celkového objemu vkladů k 31. 12. 1996, tj. o 2,7 bodu více než na konci předcházejícího roku) a z odvětví obchodu a pohostinství (7,7 % tj. o 0,2 bodu méně než v roce 1995).

3. 2 Vlastní zdroje bank

Ke konci roku 1996 disponovaly banky vlastními zdroji v celkovém objemu 212,4 mld. Kč, tj. o 9,8 % více než na konci předcházejícího roku. Z hlediska struktury tvořily rozhodující podíl základní jmění bank a rezervní a kapitálové fondy. Výrazný pokles rezerv určených na krytí ztrát z rizikových obchodů banky je ovlivněn jejich postupným převodem na formu opravných položek k jednotlivým aktivním položkám v návaznosti na změnu zákona o tvorbě daňově uznatelných rezerv. Do roku 1994 mohly banky vytvářet pouze daňově uznatelné rezervy v limitované výši, novela tohoto zákona pak umožnila i tvorbu daňově uznatelných opravných položek k aktivům a zároveň vytvořila bankám možnost převést již vytvořené rezervy na opravné položky. Objem opravných položek se tak od roku 1994 vzrostl téměř na pětinašobek a k 31. 12. 1996 dosáhl 91,7 mld. Kč.

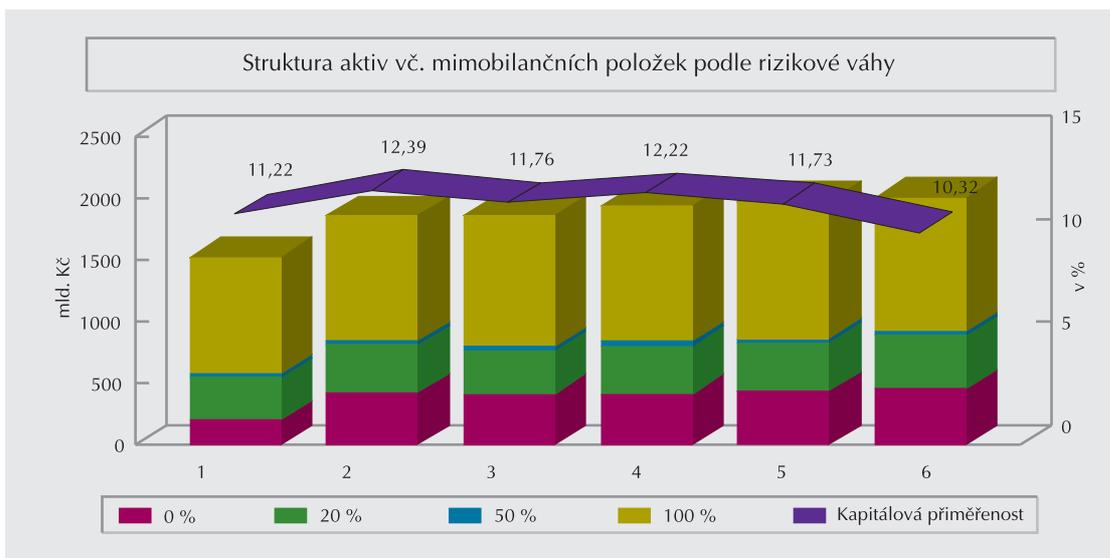

Základní jmění bank se v roce 1996 zvýšilo o 8,9 % na 69,2 mld. Kč. Skutečný nárůst upsaného základního jmění však byl ještě vyšší, protože v rámci konsolidačního programu malých bank došlo i k administrativnímu snížení základního jmění k pokrytí ztráty z hospodaření u 5 bank, a to v úhrnné výši 2,9 mld. Kč. Nárůst základního jmění se soustřeďuje především do skupin malých a zahraničních bank, u velkých bank bude pro další růst kapitálového vybavení rozhodující dokončení procesu jejich privatizace a záměry jejich budoucích vlastníků.

Výrazný nárůst rezervních a kapitálových fondů souvisí s důslednou snahou bank po zvýšení rezervních zdrojů pro krytí případných ztrát. Významný vliv zde má i skutečnost, že většina bank v českém bankovním sektoru působí relativně krátkou dobu a dosud neměla dostatečný časový prostor pro dotvoření potřebné úrovně rezervních fondů ze zisku. To se promítá také do skutečnosti, že většina vytvořeného zisku je vždy přednostně přidělována do rezervních fondů a pouze menší část je věnována na výplatu dividend. Růst kapitálových fondů, jejichž rozhodující podíl tvoří ažiové fondy, je ovlivněn tím, že většina bank při emisi nových akcií vyžaduje vysoké ažio, aby posílila své rezervní zdroje.

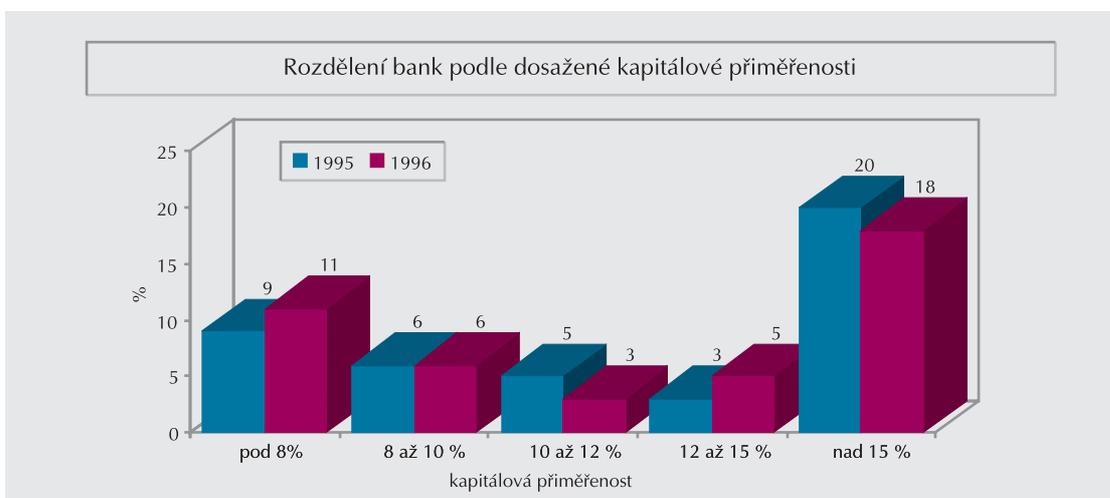
4. BANKOVNÍ SEKTOR Z HLEDISKA PRAVIDEL OBEZŘETNÉHO PODNIKÁNÍ

4. 1 Kapitálová přiměřenost

Kapitálová přiměřenost je jedním ze základních ukazatelů, které charakterizují kvalitu bankovního sektoru. Opatření ČNB o kapitálové přiměřenosti bank vytvořilo předpoklady pro reálné zobrazení aktivit bankovního sektoru v souladu se Basilejským standardem a uložilo bankám, aby dosáhly do konce roku 1996 jeho minimální úroveň ve výši 8 %. Zároveň již od roku 1995 důsledně vyžadovaná praxe vytváření potřebného objemu opravných položek pro krytí ztrát z aktivních operací banky i za cenu účetní ztráty zajistila reálnost tohoto ukazatele.

Ve struktuře rizikově vážených aktiv převažují aktiva se 100 % rizikovou vahou, postupně se však zvyšuje i podíl těch aktiv, která s sebou nesou nižší riziko. To se promítá do relativně stabilního podílu mezi rizikově váženými aktivy a celkovým objemem aktiv, který k 31. 12. 1996 činil 59,3 %, což zhruba odpovídá úrovni na konci roku 1995 a je o 8 bodů nižší než na konci roku 1994.

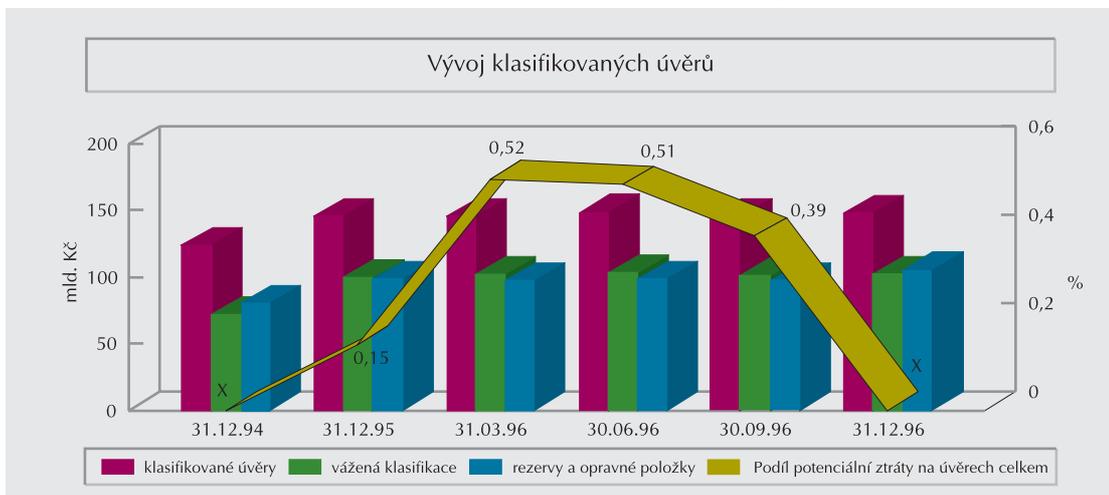
Objem kapitálu se proti roku 1995 snížil o 10,5 % na 122,7 mld. Kč. Důvodem tohoto poklesu byla na jedné straně změna metodiky propočtu kapitálu, kdy s účinností od 1. 1. 1995 začaly být od kapitálu odečítány kapitálové investice do nebankovních subjektů, na druhé straně se zde odrazil nárůst ztrát bankovního sektoru v souvislosti s požadovanou tvorbou rezerv a opravných položek proti rizikovým obchodům bank. To se promítlo i do celkového vývoje kapitálové přiměřenosti, která se proti konci roku 1995 snížila o 2,1 bodu a k 31. 12. 1996 činila 10,32 %.

Rozdělení bank podle dosahované kapitálové přiměřenosti se ve srovnání s rokem 1995 výrazněji nezměnilo. Banky, které nesplňují 8 % limit kapitálové přiměřenosti, jsou především banky v nucené správě (5 bank), banky ve kterých v současné době probíhá fúze s kapitálově silnější bankou a jejich působení v bankovním sektoru je pouze dočasné (3 banky), zbývající banky jsou zapojeny do stabilizačního programu, který by měl spolu s urychleným navýšením základního jmění bank vytvořit předpoklady pro blízké dosažení požadovaného limitu. Ovlivnění kapitálové přiměřenosti těmito bankami a z nich zejména bankami v nucené správě a fúzujícími bankami je zásadní; při jejich vyloučení dosahovala k 31. 12. 1996 kapitálová přiměřenost 12,4 %.

4. 2 Klasifikované úvěry^{2/}

Kvalita úvěrového portfolia je důsledně zjišťována od roku 1994 v návaznosti na opatření ČNB, které stanovilo pravidla pro klasifikaci pohledávek a tvorbu rezerv a opravných položek pokrývajících potenciální ztráty z úvěrového portfolia. Výrazně přísná klasifikace, která je založena na posouzení jednotlivých dlužníků a jejich klasifikaci podle nejhorší pohledávky, kterou vůči němu banka má, spolu s důrazným tlakem na vysokou míru obezřetnosti při úvěrové činnosti vzhledem k stále ještě ne zcela standardním podmínkám ekonomického vývoje jednotlivých nových podnikatelských subjektů, se promítá do relativně vysokého objemu nominálních klasifikovaných úvěrů, které mají banky ve svém úvěrovém portfoliu.

Rok 1996 znamenal však v jejich vývoji určitý obrat, který se projevil ve výrazném zpomalení dynamiky růstu objemu klasifikovaných úvěrů ve srovnání s předcházejícími lety. Objem klasifikovaných úvěrů se v roce 1996 zvýšil pouze o 2,8 %, zatímco v předcházejícím roce to bylo 9,5 %. Spolu s vyšším nárůstem standardních úvěrů se tak tato skutečnost promítla ve snížení podílu klasifikovaných úvěrů na

celkovém úvěrovém portfoliu z 33,6 % na konci roku 1995 na 30,7 % k 31. 12. 1996. Stále vysoký podíl klasifikovaných úvěrů je do značné míry ovlivněn nízkým odpisem ztrátových úvěrů vůči vytvořeným opravným položkám a rezervám i nízkou efektivností při vymáhání zástav, kterými jsou klasifikované úvěry zajišťovány.

^{2/} Tato část je zpracována s vyloučením údajů za Konsolidační banku, která je speciální institucí na správu špatných úvěrů a tím výrazně zkresluje údaje za bankovní sektor celkem; instituce obdobného typu nemávají zpravidla bankovní licenci

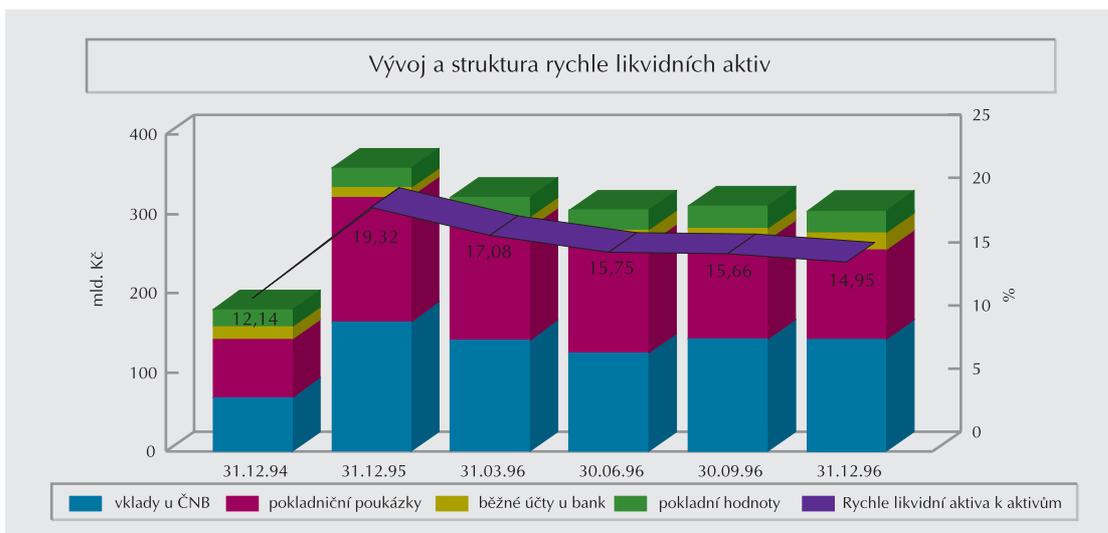
Důrazný tlak, který je ze strany ČNB kladen na dostatečnou tvorbu opravných položek a rezerv ke krytí ztrát z úvěrového portfolia, se na konci roku 1996 promítl do pokrytí všech potenciálních rizik v této oblasti. Vyřešení otázky klasifikovaných úvěrů, které vznikly převážně v období počáteční činnosti banky a výrazné zvýšení kvality úvěrové činnosti v bankách do budoucna, které se již začíná odrážet v současném vývoji klasifikovaných úvěrů spolu s nestandardními řešeními v rámci stabilizačního programu ČNB, by se měly projevit ve zvýšení efektivity a stabilitě bankovního sektoru. Kvalita úvěro-

vého portfolia ovlivňuje činnost banky prakticky ve všech oblastech. Nejvýrazněji se promítá do ziskovosti banky, kdy příliš vysoká tvorba opravných položek a rezerv snižuje čistý zisk případně dostává banku do ztráty. Současně ovlivňuje i výši kapitálového vybavení banky, které je nezbytné pro krytí rizikových aktivit banky.

4. 3 Likvidita

Pokles objemu rychle likvidních aktiv o 15,1 % ve srovnání s rokem 1995 vycházel z jejich značného objemu v tomto roce a vedl k jejich efektivnějšímu využití jako zdrojů pro úvěrovou činnost, a to především ve skupinách velkých a zahraničních bank. Na druhé straně měla řada malých bank v návaznosti na probíhající program konsolidace značné problémy s udržení likvidity v obdobích, kdy důvěra obyvatelstva v tento typ peněžních ústavů v souvislosti s uzavřením některých bank a zavedením nucené správy klesala.

Ve vztahu k celkovému objemu bilanční sumy představovala k 31. 12. 1996 rychle likvidní aktiva, do kterých jsou zahrnovány pouze pokladní hodnoty, vklady a úvěry u ČNB, běžné účty u bank a státní

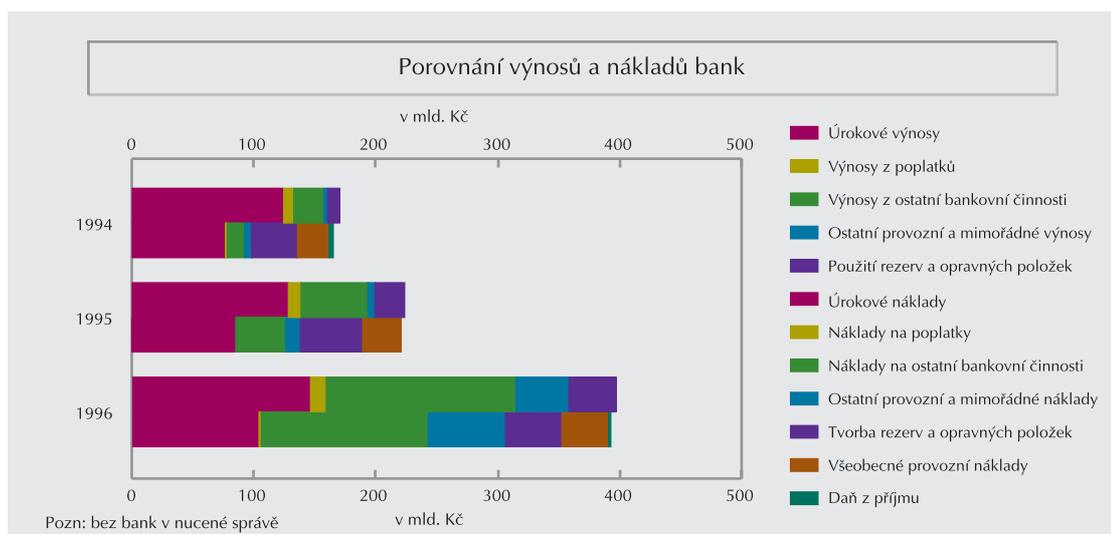

a jiné pokladniční poukázky, 14,6 %, t.j. o 4,4 bodu méně než k 31. 12. 1995.

Určitým likvidním zdrojem pro banky je i zásoba cenných papírů, což však do značné míry závisí na struktuře tohoto portfolia z pohledu prodejnosti cenných papírů na kapitálovém trhu. Fungující mezibankovní trh pro řadu bank znamená okamžitou možnost doplnění potřeby likvidních zdrojů.

4. 4 Ziskovost

Ziskovost bankovního sektoru v roce 1996 podobně jako v roce 1995 významně ovlivnil probíhající konsolidační program, kdy banky byly nuceny vytvořit velké objemy opravných položek a rezerv a tím se

zpravidla dostaly do výrazné ztráty, která vedla ke snížení základního jmění bank, zavedení nucené správy nebo k jiným opatřením vůči těmto bankám. Z tohoto důvodu je ziskovost jednotlivých bank velice nevyrovnaná. Jedna skupina bank vytvořila za rok 1996 (především velké a zahraniční banky) zisk v celkovém objemu 18,3 mld. Kč, zbývající banky pak v celkovém souhrnu hospodařily se ztrátou zhruba 25 mld. Kč.

Rozhodující část této ztráty vznikla v bankách v nucené správě, po jejich vyloučení skončil bankovní sektor v roce 1996 s celkovým čistým ziskem ve výši 5,1 mld. Kč, tj. 0,27 % z průměrného objemu aktiv.

Z hlediska struktury výnosů bank je rozhodující úrokový příjem z úvěrů, které stále představují převažující činnost v aktivitách jednotlivých bank. Postupně vzrůstá i objem inkasovaných poplatků a provizí z poskytovaných služeb, jejichž objem se proti roku 1995 zvýšil o 27,1 %. V této oblasti však mají české banky výrazné rezervy, které by mohly zvýšit efektivitu jejich podnikání při snižujících se úrokových maržích. Stále výrazněji se rovněž zvyšuje aktivita bank v ostatních bankovních činnostech, především v oblasti obchodování s cennými papíry a devizovými hodnotami.

Zisk z bankovní činnosti v roce 1996 dosáhl 72,1 mld. Kč, tj. o 6,0 % více než v roce 1995. Na

	1994	1995	1996
Zisk z bankovní činnosti k aktivům v %	5,14	4,46	3,90
Čistý zisk k aktivům v %	0,48	0,09	0,27
Čistý zisk k základnímu jmění v %	14,02	2,49	8,15
Výnosnost úvěrů v %	11,914	10,888	10,290
Nákladovost vkladů	8,240	7,698	7,793
Spread	3,674	3,189	2,497
Čistá úroková marže	4,478	3,708	2,920

dosaženém zisku se 57,5 % podílel úrokový zisk, 15,7 % zisk z poplatků a provizí a 26,8 % ostatní bankovní činnosti. Ve srovnání s rokem 1995 se výrazně snížil podíl úrokového zisku na celkové tvorbě (o 7,4 bodu) v důsledku jeho absolutního poklesu o 6,0 %, naproti tomu podíl zisku z poplatků a provizí se zvýšil o 2,4 bodu a podíl ostatních bankovních činností o 4,9 bodu.

*Ziskovost bankovního sektoru
(bez bank v nucené správě)*

Důvodem nižšího úrokového zisku je neustálý pokles výnosovosti úvěrů při rostoucích nákladech na získané zdroje. Zatímco úrokové náklady se proti roku 1995 zvýšily o 22,5 %, úrokové výnosy pouze o 12,8 %. Tento vývoj se následně promítá do snižování úrokového rozpětí i čisté úrokové marže.

Nižší objem vytvořeného zisku z bankovní činnosti spolu se stále vysokou dynamikou růstu provozních nákladů, které v roce 1996 dosáhly 39,7 mld. Kč, tj. o 21,1 % více než v předcházejícím roce, a nezbytnou tvorbou rezerv, která v čistém vyjádření v roce 1996 činila 7,3 mld. Kč, jsou hlavním důvodem nízké čisté ziskovosti bankovního sektoru. Čistý zisk k aktivům dosáhl v roce 1996 pouze 0,27 %, výtěžnost kapitálu pak 8,15 %, což je jen mírně nad úrovní nákladů vynakládaných na cizí zdroje.

4. 5 Efektivnost

Vzhledem ke snižujícím se úrokovým maržím se dostává stále více do popředí otázka zefektivnění bankovní činnosti, která by vedla k úspoře provozních nákladů, které v současné době spotřebují zhruba 55 % vytvořeného zisku z bankovní činnosti. Dynamika jejich růstu je rychlejší (21,1 % proti roku 1995) než růst zisku z bankovní činnosti (6,2 %) i spravované bilanční sumy (9,8 %).

Relativní "mládí" bankovního sektoru České republiky a prudký nárůst klientely ve vazbě na rozvoj tržního hospodářství se projevil v intenzivním růstu pobočkové sítě a počtu pracovníků bank především v počátku 90. let. Snaha po rychlém zacelení mezer v dostupnosti bankovních služeb a získání nových klientů však v řadě případů vedla k neefektivnímu rozložení poboček, které do jisté míry přispěly ke zvýšení regionální konkurence, ale na druhé straně výrazně zatížily provozní náklady bank. V posledních dvou letech se však objevují výrazné tendence k redukci pobočkové sítě i počtu pracovníků přede-

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31. 3.	30. 6.	30. 9.	31. 12.
Na 1 pracovníka připadá v tis. Kč						
bilanční sumy	25,944	31,104	31,249	32,139	32,663	33,813
zisku z bankovní činnosti	1,140	1,143	1,105	1,130	1,179	1,200
čistého zisku	107	22	271	243	264	84
provozních nákladů	452	550	522	580	602	660

vším u velkých bank. To se promítlo do absolutního snížení počtu bankovních míst proti konci roku 1995 o 137 na 3 190 bankovních míst a ve výrazně nižší dynamice nárůstu počtu pracovníků v bankovníctví, který se zvýšil o 1,0 % na 60,1 tis. pracovníků.

Efektivnost bankovního sektoru

V souvislosti s tímto vývojem tak dochází k postupnému nárůstu ukazatelů charakterizujících výkonnost bankovního sektoru, především z pohledu bilanční sumy spravované jedním pracovníkem a částečně i zisku z bankovní činnosti. Na druhé straně provozní náklady bank i přes začínající redukci pobočkových sítí a minimální nárůst pracovníků neustále rostou výrazně rychleji než ostatní ukazatele charakterizující rozvoj bankovní soustavy. Rozhodující podíl ve všeobecných provozních nákladem mají především náklady na zaměstnance, které se ve srovnání s rokem 1995 zvýšily o 22,2 %.

C.

PŘÍLOHY

PŘEHLED PRAVIDEL OBEZŘETNÉHO PODNIKÁNÍ BANK PLATNÝCH V ČESKÉ REPUBLICE

Opatření o kapitálové přiměřenosti bank z 5. 10. 1995

Účelem opatření je zajistit dostatečné kapitálové vybavení banky v návaznosti na rizikovost jejích obchodů. V tomto směru opatření především:

- definuje složení kapitálu banky a rozdělení aktiv a podrozvahových položek podle jednotlivých rizikových vah,
- stanovuje minimální závazný limit kapitálové přiměřenosti ve výši 8 % od 31.12.1996,
- vymezuje nutnost odečítat od hodnoty kapitálu kapitálové investice do bank, pokud překročí stanovené limity, a kapitálové investice do nebankovních institucí, nad kterými má banka kontrolu,
- stanovuje možnost odečítat od hodnoty kapitálu celkovou hodnotu úvěrové angažovanosti vůči osobám majícím k bance zvláštní vztah, pokud překročí stanovené limity, a přebytek hodnoty předpokládaných ztrát nad vytvořenými opravnými položkami a rezervami.

Opatření o pravidlech likvidity z 20. 12. 1996

Smyslem opatření je zabezpečit schopnost banky plně dostát svým smluvním závazkům v termínu splatnosti. ČNB se v opatření zaměřuje na dvě základní oblasti: způsob (techniku) řízení likvidity a organizační zabezpečení řízení likvidity, a to tím, že:

- ukládá bankám vybudování takového informačního systému, který by dával přehled o přílivu a odlivu peněžních prostředků do a z banky na základě skutečné splatnosti aktiv a pasiv, struktury vkladů podle velikosti, dostupnosti likvidních zdrojů apod.,
- stanovuje obecné podmínky způsobu financování např. přednostní financování ze stabilních zdrojů v rámci dohodnutých podmínek, rozložení zdrojů financování z hlediska splatnosti, bankovních nástrojů a klientely aj.,
- vyžaduje stanovení vyvážené obchodní politiky z hlediska financování a vytvoření organizačních opatření vedoucích k efektivnímu řízení likvidity (stanovení osobní odpovědnosti, kontrola likvidní pozice, provádění vnitřního auditu).

Opatření o úvěrové angažovanosti bank z 5. 10. 1995

Účelem tohoto opatření je omezení rizika ztráty vyplývající z platební neschopnosti nebo nevěle dlužníka dostát závazkům vůči bance a omezení nadměrné koncentrace aktiv na několik málo klientů. Opatření stanovuje okruh aktiv a mimobilančních položek zahrnovaných do úvěrové angažovanosti a limity, které je banka povinna dodržovat vůči svým dlužníkům (kromě vlády ČR, centrálních vlád států OECD, ČNB, centrálních bank států OECD):

- čistá úvěrová angažovanost vůči jednomu dlužníku nebo ekonomicky spjaté skupině dlužníků nesmí přesahovat 25 % kapitálu banky (do konce roku 1995 40 % kapitálu banky),
- čistá úvěrová angažovanost vůči bance v ČR, vůči bance se sídlem ve státech OECD, nebo vůči ekonomicky spjaté skupině dlužníků složené pouze z těchto bank, nesmí přesáhnout 125 % kapitálu banky,

- čistá úvěrová angažovanost vůči osobě, která má k bance zvláštní vztah a vůči právnickým osobám, ve kterých má banka 10 % a více základního jmění nebo které má pod svou kontrolou (s výjimkou případů uvedených v předchozím bodě) nesmí přesáhnout 20 % kapitálu banky,
- úhrn čistých úvěrových angažovaností vůči deseti největším dlužníkům nebo ekonomicky spjatým skupinám dlužníků nesmí přesáhnout 230 % kapitálu banky.

Opatření, kterým se stanoví omezení a podmínky pro nezajištěné devizové pozice bank a poboček zahraničních bank z 8. 12. 1995

Účelem opatření je limitovat případné ztráty vyplývající z otevřených devizových pozic v jednotlivých cizích měnách, z korunové pozice a z celkové otevřené devizové pozice. Po skončení každodenního obchodování s devizami je banka povinna dodržet stanovené limity vztahující se ke kapitálu banky:

- u každé z volně směnitelných měn otevřená devizová pozice nepřekročí 15 % kapitálu banky,
- u každé z ostatních měn otevřená devizová pozice nepřekročí 2 % kapitálu banky a ve skupině ostatních měn nepřekročí 4 % kapitálu banky,
- celková otevřená devizová pozice banky nepřekročí 20 % kapitálu banky,
- otevřená korunová pozice nepřekročí 15 % kapitálu banky.

Opatření, kterým se stanoví zásady klasifikace pohledávek z úvěrů a tvorby rezerv a opravných položek k těmto pohledávkám ze 4. 7. 1994

Smyslem opatření je jednotné posouzení rizikovitosti úvěrových obchodů ve vztahu k určení nezbytné výše opravných položek a rezerv banky. Klasifikace pohledávek vychází z následujících zásad:

- kvalita pohledávek je hodnocena podle prodlení ve splátkách úroků nebo jistin, finanční situace dlužníka a dřívější platební morálky dlužníka,
- pohledávky banky se člení do 5 kategorií s určením koeficientu jejich rizikovitosti - standardní (koeficient 0), sledované (0,05), nestandardní (0,2), pochybné (0,5) a ztrátové (1),
- pro zjištění hodnoty rizikově vážených pohledávek se jejich nominální hodnota násobí výše stanovenými koeficienty,
- propočtené snížení hodnoty pohledávek kryje banka úhrnem rezerv a opravných položek, přičemž bere v úvahu kvalitní zajištění pohledávek.

Opatření, kterým se stanoví bankám omezení a podmínky pro některé druhy úvěrů a investic do majetkových účastí z 26. 7. 1994

Smyslem tohoto opatření je stanovit taková omezení a podmínky pro vztah banky s právnickými osobami blízkými bance, která by zabránila jejich úzkému propojování - majetkovému i úvěrovému, a tím oslabovala kapitálovou sílu banky. Opatření stanoví, že banka nesmí vůči akcionářům banky, kteří nad ní mají kontrolu, právnickým osobám pod kontrolou těchto akcionářů, právnickým osobám pod kontrolou banky a podílovým fondům vytvořených právnickými osobami pod kontrolou výše uvedených subjektů provádět následující obchody:

- poskytovat úvěry zajištěné majetkovými cennými papíry vydanými bankou nebo výše uvedenými subjekty,
- poskytovat úvěry na nákup majetkových cenných papírů vydaných bankou nebo výše uvedenými subjekty,
- poskytovat úvěry na nákup majetkových cenných papírů vydaných výše uvedenými podílovými fondy, pokud tyto úvěry nejsou zajištěny subjekty nebo instrumenty s rizikovou vahou nižší než 100 % podle opatření o kapitálové přiměřenosti bank,
- nabývat majetkové účasti, které zakládají podíl na základním jmění výše uvedených subjektů (kromě osob pod kontrolou banky),
- při obhospodařování cenných papírů na účet klienta nakupovat bez jeho výslovného zmocnění majetkové cenné papíry vydané výše uvedenými subjekty.

Opatření, kterým se stanoví požadavky na zprávu o hospodaření banky z 30. 12. 1996

Na základě zákona o bankách jsou banky povinny prostřednictvím auditorů zajistit ověření účetní uzávěrky, zprávy o hospodaření za příslušný rok a vypracování zprávy o ověření těchto dokumentů. Účelem opatření je stanovit jednotné požadavky na zprávu o hospodaření předkládanou bankami ČNB. Zpráva obsahuje především:

- zhodnocení způsobu vedení účetnictví, systému řízení a systému vnitřní kontroly zejména v oblastech bankovních rizik (např. úvěrové, likvidní, devizové, úrokové, riziko platební schopnosti státu, riziko obchodování s cennými papíry apod.), informačního systému a automatizovaného systému zpracování dat,
- posouzení rizikosti aktivních obchodů a stanovení nezbytné úrovně rezerv a opravných položek ve vztahu k úvěrům, cenným papírům a mimobilančním položkám,
- popis finanční situace a významných složek, které ovlivňují konečný výsledek hospodaření (vývoj příjmů, tvorba zisku, rozčlenění nákladů a výnosů),
- údaje o akcionářích, rozsahu bankovních činností z hlediska příslušných povolení, změny základního jmění, rozsahu bankovních činností vykonávaných pobočkami v zahraničí, propojenost informačních systémů centrály a poboček aj.

Opatření o zásadách vytváření portfolií cenných papírů a majetkových podílů bankami a krytí rizika znehodnocení cenných papírů a majetkových podílů opravnými položkami z 30. 12. 1996

Účelem tohoto opatření je v souladu s mezinárodní praxí omezení rizika ztráty ze znehodnocení cenných papírů a majetkových podílů, které banka nakoupila na vlastní účet, z důvodu poklesu jejich tržní hodnoty na kapitálovém trhu. Rozhodující pro určení potenciálních ztrát je stanovení tržního ocenění těchto cenných papírů, a to ve vazbě na jejich obchodovatelnost na kapitálových trzích. Toto opatření:

- rozlišuje obchodní a investiční portfolio cenných papírů podle účelu jejich pořízení; zároveň váže prodej resp. přesun z investičního portfolia na oznámení České národní bance,
- definuje tržní ocenění jednotlivých typů cenných papírů, přičemž zohledňuje i likviditu cenného papíru na veřejně organizovaných trzích,
- stanovuje povinnost banky vytvářet k jednotlivým emisím cenných papírů a k majetkovým podílům opravné položky ve výši rozdílu mezi tržním oceněním a cenou pořízení, pokud je tržní ocenění nižší než cena pořízení,
- stanoví povinnost vytvářet opravné položky k cenným papírům v obchodním portfoliu denně ve výši záporných rozdílů mezi účetní hodnotou a tržním oceněním k jednotlivým cenným papírům, k cenným papírům a majetkovým podílům zařazeným do investičního portfolia pak ročně ke dni sestavení roční účetní závěrky souhrnně za celé investiční portfolio cenných papírů a majetkových podílů, tj. po kompenzaci kladných a záporných rozdílů proti ocenění v účetnictví banky.

Přehled bank působících v České republice

I. Banky

Banka	Zahájení činnosti	Základní jmění v mil. Kč	Počet poboček		Počet nižších organizačních složek		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí (stát)	v ČR	v zahraničí (stát)	
Komerční banka, a. s.	1.1.1990	9.502,5	101	0	269	0	15.840
Česká spořitelna, a. s.	1.1.1969	7.600,0	1.067	0	669	0	19.319
Konsolidační banka, s. p. ú.	25.2.1991	5.950,0	0	0	0	0	385
Investiční a Poštovní banka, a.s.	1.1.1990	5.681,5	113	0	67	0	5.326
Československá obchodní banka, a. s.	1.1.1965	5.105,0	39	8 (SR)	9	1 (SR)	5.121
Pragobanka, a. s.	1.10.1990	1.860,1	16	0	26	0	717
Banka Haná, a. s.	11.1.1991	1.801,2	20	1 (SR)	91	8	1.241
Universal banka, a. s.	15.2.1993	1.600,0	10	0	1	0	287
Česká exportní banka, a. s.	1.7.1995	1.500,0	0	0	0	0	78
Vereinsbank (CZ), a. s.	1.7.1992	1.500,0	3	0	3	0	173
Citibank, a. s.	20.6.1991	1.475,0	0	0	0	0	185
Živnostenská banka, a. s.	r.1868	1.360,4	4	1 (VB)	0	0	647
Union banka, a. s.	15.11.1991	1.340,0	23	0	62	0	1.301
Evrobanka, a. s.	1.10.1991	1.250,0	0	0	18	0	353
Creditanstalt, a.s.	1.4.1991	1.246,9	9	0	0	0	350
Českomoravská hypoteční banka, a. s.	10.1.1991	1.128,4	13	0	8	0	529
Foresbank, a. s.	7.9.1993	1.010,0	23	0	30	0	397
Plzeňská banka, a. s.	1.10.1993	1.000,0	1	0	0	0	55
BNP- Dresdner Bank (ČR), a. s.	12.5.1992	1.000,0	0	0	0	0	133
Moravia Banka, a. s.	2.7.1992	800,0	8	1 (SR)	6	1 (SR)	568
Société Générale Banka, a. s.	15.4.1991	774,0	2	0	0	0	147
Bank Austria (ČR), a. s.	1.1.1992	750,0	6	0	0	0	203
HYPO-BANK CZ, a. s.	26.2.1992	740,0	0	0	14	0	285
První městská banka, a. s.	1.9.1993	612,0	0	0	8	0	194
Bankovní dům SKALA, a. s.	13.12.1990	570,5	0	0	0	0	5
Ekoagrobanka, a. s.	1.11.1990	501,2	0	0	0	0	19
Raiffeisenbank, a.s.	1.7.1993	500,0	3	0	0	0	200
HYPO stavební spořitelna, a. s.	1.10.1994	500,0	0	0	0	0	33
GiroCredit-Sparkassen Banka Praha, a. s.	1.2.1993	500,0	2	0	0	0	105
ČS-stavební spořitelna, a. s.	1.7.1994	500,0	0	0	0	0	131
IC Banka, a. s.	12.4.1994	500,0	0	0	0	0	39
Zemská banka, a. s.	1.1.1991	500,0	0	0	0	0	37
Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s.	1.3.1992	500,0	4	0	0	0	191
Českomoravská stavební spořitelna, a. s.	8.9.1993	500,0	0	0	0	0	222
Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a. s.	16.12.1993	500,0	0	0	0	0	164
Interbanka, a. s.	1.2.1991	500,0	0	0	0	0	80
Wüstenrot - stavební spořitelna, a. s.	11.11.1993	500,0	5	0	0	0	79
Credit Lyonnais Bank Praha, a. s.	12.11.1992	500,0	0	0	0	0	90
AR stavební spořitelna, a. s.	7.9.1993	500,0	0	0	0	0	240

II. Pobočky zahraničních bank

Banka	Zahájení činnosti	Země centrály	Počet poboček		Počet nižších organizačních složek		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí (stát)	v ČR	v zahraničí (stát)	
ABN AMRO BANK N.V.	6.5.1993	Nizozemsko	0	0	1	0	90
COMMERZBANK AG	1.12.1992	SRN	0	0	0	0	131
Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag	1.12.1993	SRN	0	0	0	0	75
Internationale Nederlanden Bank N.V.	1.9.1993	Nizozemsko	0	0	2	0	101
Raiffeisenbank im Stiffland Waldsassen eG, odštěpný závod Cheb	1.1.1995	SRN	0	0	0	0	16
Sparkasse Mühlviertel - West banka a.s., pobočka České Budějovice	20.3.1995	Rakousko	0	0	2	0	35
Všeobecná úverová banka, a. s., pobočka Praha	14.1.1993	Slovensko	0	0	2	0	104
Waldviertler Sparkasse von 1842	1.5.1994	Rakousko	0	0	1	0	13
Österreichische Volksbanken AG, pobočka Brno	1.1.1994	Rakousko	0	0	0	0	63

III. Banky v nucené správě

Banka	Zahájení činnosti	Zavedení nuc. správy	Počet poboček		Počet nižších organizačních složek		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí (stát)	v ČR	v zahraničí (stát)	
Agrobanka Praha, a.s.	1. 7. 1990	17.9. 1996	12	0	342	1	3384
COOP BANKA, a. s.	24. 2. 1992	23.4. 1996	7	0	10	0	249
Podnikatelská banka, a.s.	18.12. 1992	6.6. 1996	6	0	5	0	171
Realitbanka, a. s.	1.11. 1991	10.7. 1996	0	0	0	0	5
Velkomoravská banka, a.s.	3.11. 1992	10.7. 1996	12	0	7	0	217

IV. Banky v likvidaci

Banka	Zahájení činnosti	Odnětí licence
AB Banka, a.s. v likvidaci	1. 4. 1991	15.12. 1995
Banka Bohemia, a.s. - v likvidaci	1. 2. 1991	neodňata
První slezská banka, a.s., v likvidaci	12. 1. 1993	13. 5. 1996
Kreditní banka Plzeň, a.s. - v likvidaci	1. 1. 1991	1.10. 1996

V. Banky v konkurzním řízení

Banka	Zahájení činnosti	Odnětí licence	Zahájení konkurzního řízení
Česká banka, akciová společnost Praha	18.2.1992	15.12.1995	28.6.1996
Kreditní a průmyslová banka, a.s.	1.4.1991	31. 8.1995	2.10.1995

ROZDĚLENÍ BANK DO SKUPIN

I. Velké banky

1. Česká spořitelna, a. s.
2. Československá obchodní banka, a. s.
3. Investiční a poštovní banka, a. s.
4. Komerční banka, a. s.
5. Konsolidační banka, s. p. ú.

II. Malé banky

1. Banka Haná, a. s.
2. Bankovní dům Skala, a. s.
3. Ekoagrobanka, a. s.
4. Evrobanka, a. s.
5. Foresbank, a. s.
6. Moravia banka, a. s.
7. Plzeňská banka, a. s.
8. Pragobanka, a. s.
9. První městská banka, a. s.
10. Union banka, a. s.
11. Universal banka, a. s.
12. Zemská banka, a. s.

III. Zahraniční banky

1. Bank Austria (ČR), a. s.
2. BNP-Dresdner Bank (ČR), a. s.
3. Citibank, a. s.
4. Creditanstalt, a. s.
5. Credit Lyonnais Bank Praha, a. s.
6. GiroCredit-Sparkassen Banka Praha, a. s.
7. HYPO-BANK CZ, a. s.
8. IC Banka, a. s.
9. Interbanka, a. s.
10. Societé Générale Banka, a. s.
11. Raiffeisenbank, a. s.
12. Vereinsbank (CZ), a. s.
13. Živnostenská banka, a. s.

IV. Pobočky zahraničních bank

1. ABN AMRO BANK N.V.
2. Commerzbank AG.
3. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag
4. Internationale Nederlanden Bank N. V.
5. Raiffeisenbank im Stiftland Waldsassen eG
6. Sparkasse Muehlviertel - West bank, a. s.
7. Všeobecná úvěrová banka, a. s. pobočka Praha
9. Waldviertler Sparkasse von 1842
10. Oesterreichische Volksbanken AG, pobočka Brno

V. Specializované banky

1. Česká exportní banka, a. s.
2. Českomoravská hypoteční banka, a. s.
3. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s.
4. AR stavební spořitelna, a. s.
5. Českomoravská stavební spořitelna, a. s.
6. ČS-stavební spořitelna, a. s.
7. Všeobecná stavební spořitelna, Komerční banky
8. HYPO stavební spořitelna, a. s.
9. Wüstenrot - stavební spořitelna, a. s.

VI. Banky v nucené správě

1. Agrobanka Praha, a. s.
2. COOP banka, a. s.
3. Podnikatelská banka, a. s.
4. Realitbanka, a. s.
5. Velkomoravská banka, a. s.

Základní ukazatele měnového a hospodářského vývoje České republiky

		1993	1994	1995	1996
Hrubý domácí produkt	Objem (mld. Kč) 1)	400,7	411,2	431,1	1.186,6
	Přírůstek (%)	-0,9	2,6	4,8	4,4
Outputy - přírůstek v %	Průmysl	-5,3	2,1	8,7	6,8
	Stavebnictví	-7,5	7,5	8,5	4,8
Ceny	Míra inflace (%) 2) 3)	20,8	10,0	9,1	8,8
Nezaměstnanost 4)	Míra nezaměstnanosti (%) 5)	3,5	3,2	2,9	3,5
Zahraniční obchod 4)	Vývoz (mil. USD)	13.077	14.295	17.054	21.918
	Dovoz (mil. USD)	12.734	14.731	20.877	27.824
	Saldo (mil. USD)	343	-436	-3.823	-5.906
Průměrné mzdy 2)	Nominální (%)	25,3	18,5	17,5	18,0
	Reálné (%)	3,7	7,7	7,7	8,5
Platební bilance 4)	Běžný účet (mil. USD)	114,6	-49,7	-1.362,3	-4.475,8
	Kapitálový účet (mil. USD)	3.024,8	3.371,1	8.225,9	4.071,7
Devizový kurz 6)	Kč/USD	29,15	28,78	26,55	27,14
	Kč/DM	17,64	17,75	18,52	18,06
Průměrná úroková míra z mezi- bankovních vkladů (PRIBOR) (%)	7 denní	10,74	8,46	10,87	12,05
	3 měsíční	13,15	9,14	10,95	12,02
	6 měsíční	13,95	9,26	10,96	11,96
Diskotní sazba (%)		8,00	8,50	9,50	10,50
Lombardní sazba (%)		11,50	11,50	12,50	14,00

1) Do roku 1995 stálé ceny roku 1984, v roce 1996 stálé ceny roku 1994

2) Přírůstek v % proti stejnému období minulého roku

3) Klouzavý průměr

4) Stav ke konci období

5) V % z průřezového obyvatelstva

6) Kurz deviza střed, roční průměr

Vývoj a struktura aktiv bankovního sektoru

(údaje v mil. Kč resp. v % vč. poboček bank v zahraničí)

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
	mil. Kč					
Pokladní hodnoty	21.961	24.605	24.605	25.369	27.082	28.160
Vklady a úvěry u ČNB	68.874	164.277	141.265	124.048	142.453	142.061
z toho povinné minimální rezervy	51.496	75.890	78.592	79.742	117.013	113.713
Vklady a úvěry u bank	300.675	316.426	323.390	333.660	360.048	391.310
v tom: běžné účty	15.167	13.106	12.183	16.611	14.751	20.976
termínované vklady	159.562	173.532	186.862	204.047	240.154	278.341
poskytnuté úvěry	125.946	129.788	124.344	113.002	105.142	91.993
Státní pokladniční poukázky	27.051	33.976	38.614	53.252	42.246	49.935
Pokladniční poukázky ČNB	46.709	121.863	103.517	85.491	83.019	62.830
Poskytnuté úvěry	786.203	850.242	880.995	905.500	920.915	938.868
v tom: klientům	782.362	845.364	877.430	902.035	916.629	933.915
orgánům republiky a místním orgánům	3.841	4.879	3.565	3.466	4.286	4.953
Cenné papíry k obchodování	91.684	148.947	158.126	177.988	186.100	176.053
v tom: obligace	73.815	122.848	127.831	136.452	139.730	132.774
majetkové cenné papíry	16.042	23.881	27.343	37.615	41.884	38.011
Majetkové účasti bank (investiční)	16.717	22.747	23.392	20.826	22.913	22.371
Hmotný a nehmotný majetek	47.795	58.109	58.811	58.741	61.621	65.517
Ostatní aktiva	73.085	111.044	121.960	149.702	130.035	156.294
Aktiva celkem	1.480.753	1.852.236	1.874.675	1.934.578	1.976.432	2.033.399
	v % z celkových aktiv					
Pokladní hodnoty	1,48	1,33	1,31	1,31	1,37	1,38
Vklady a úvěry u ČNB	4,65	8,87	7,54	6,41	7,21	6,99
z toho povinné minimální rezervy	3,48	4,10	4,19	4,12	5,92	5,59
Vklady a úvěry u bank	20,31	17,08	17,25	17,25	18,22	19,24
v tom: běžné účty	1,02	0,71	0,65	0,86	0,75	1,03
termínované vklady	10,78	9,37	9,97	10,55	12,15	13,69
poskytnuté úvěry	8,51	7,01	6,63	5,84	5,32	4,52
Státní pokladniční poukázky	1,83	1,83	2,06	2,75	2,14	2,46
Pokladniční poukázky ČNB	3,15	6,58	5,52	4,42	4,20	3,09
Poskytnuté úvěry	53,09	45,90	46,99	46,81	46,59	46,17
v tom: klientům	52,84	45,64	46,80	46,63	46,38	45,93
orgánům republiky a místním orgánům	0,26	0,26	0,19	0,18	0,22	0,24
Cenné papíry k obchodování	6,19	8,04	8,43	9,20	9,42	8,66
v tom: obligace	4,98	6,63	6,82	7,05	7,07	6,53
majetkové cenné papíry	1,08	1,29	1,46	1,94	2,12	1,87
Majetkové účasti bank (investiční)	1,13	1,23	1,25	1,08	1,16	1,10
Hmotný majetek	3,23	3,14	3,14	3,04	3,12	3,22
Ostatní aktiva	4,94	6,00	6,51	7,74	6,58	7,69
Aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Vývoj a struktura pasiv bankovního sektoru

(údaje v mil. Kč resp. v % vč. poboček bank v zahraničí)

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
mil. Kč						
Zdroje od ČNB	77.192	74.371	77.163	79.159	85.958	79.934
Vklady a úvěry od bank	277.478	386.064	389.654	382.278	437.966	469.910
v tom: běžné účty	11.901	14.968	13.050	12.180	12.889	16.776
termínované vklady	165.406	244.346	258.293	253.264	295.589	333.514
přijaté úvěry	100.172	126.750	118.311	116.833	129.487	119.619
Přijaté vklady	820.923	941.010	937.679	970.975	970.203	1.010.673
v tom: od klientů	739.125	875.444	883.989	917.253	918.466	965.233
republikových a místních orgánů	56.951	44.797	41.049	41.031	45.234	39.941
vkladové certifikáty	24.847	20.770	12.642	12.691	6.503	5.499
Emise obligací	27.133	48.850	53.857	65.777	66.827	62.940
Rezervy	75.660	43.094	44.146	40.660	35.874	38.960
Rezervní fondy	41.065	57.457	57.445	64.337	64.056	64.010
Kapitálové fondy	13.673	15.332	16.057	19.913	19.717	20.106
Základní jmění	55.679	63.561	65.484	71.459	69.715	69.207
Nerozdělený zisk	860	1.851	13.966	2.372	1.896	1.854
Zisk z běžného roku	7.239	12.135	4.485	8.419	15.144	18.217
Ostatní pasiva	83.851	208.510	214.738	229.228	209.076	197.587
Pasiva celkem	1.480.753	1.852.236	1.874.675	1.934.578	1.976.432	2.033.399
v % z celkových aktiv						
Zdroje od ČNB	5,21	4,02	4,12	4,09	4,35	3,93
Vklady a úvěry od bank	18,74	20,84	20,79	19,76	22,16	23,11
v tom: běžné účty	0,80	0,81	0,70	0,63	0,65	0,83
termínované vklady	11,17	13,19	13,78	13,09	14,96	16,40
přijaté úvěry	6,76	6,84	6,31	6,04	6,55	5,88
Přijaté vklady	55,44	50,80	50,02	50,19	49,09	49,70
v tom: od klientů	49,92	47,26	47,15	47,41	46,47	47,47
republikových a místních orgánů	3,85	2,42	2,19	2,12	2,29	1,96
vkladové certifikáty	1,68	1,12	0,67	0,66	0,33	0,27
Emise obligací	1,83	2,64	2,87	3,40	3,38	3,10
Rezervy	5,11	2,33	2,35	2,10	1,82	1,92
Rezervní fondy	2,77	3,10	3,06	3,33	3,24	3,15
Kapitálové fondy	0,92	0,83	0,86	1,03	1,00	0,99
Základní jmění	3,76	3,43	3,49	3,69	3,53	3,40
Nerozdělený zisk	0,06	0,10	0,74	0,12	0,10	0,09
Zisk z běžného roku	0,49	0,66	0,24	0,44	0,77	0,90
Ostatní pasiva	5,66	11,26	11,45	11,85	10,58	9,72
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Vývoj a struktura výnosů a nákladů bankovního sektoru

(údaje v mil. Kč vč. poboček bank v zahraničí, bez bank v nucené správě)

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úrokové výnosy	123.843	129.528	34.129	68.870	106.459	146.105
Úrokové náklady	77.298	85.418	24.288	48.920	75.699	104.648
Úrokový zisk	46.545	44.111	9.842	19.951	30.760	41.457
Přijaté poplatky a provize	9.284	10.124	2.598	5.614	8.851	12.868
Zaplacené poplatky a provize	772	1.071	298	644	956	1.511
Zisk z poplatků a provizí	8.512	9.053	2.300	4.970	7.895	11.357
Úrokový zisk vč. poplatků a provizí	55.057	53.163	12.141	24.921	38.655	52.814
Výnosy z cenných papírů	4.256	6.176	2.575	5.290	9.001	11.296
Výnosy z devizových operací	5.355	7.159	1.590	3.370	4.921	6.680
Ostatní výnosy z bankovních operací	375	1.548	265	440	936	1.354
Zisk z bankovní činnosti	65.042	68.046	16.572	34.020	53.513	72.144
Všeobecné provozní náklady	25.792	32.751	7.829	17.462	27.298	39.662
Tvorba rezerv a opravných položek (čistá)	26.729	25.597	3.484	-255	-922	7.294
Ostatní provozní výnosy (náklady)	-3.415	-6.997	-969	-9.124	-14.615	-19.605
Hrubý provozní zisk	9.106	2.701	4.289	7.689	12.523	5.583
Mimořádné výnosy (náklady)	395	323	-42	65	273	-85
Hrubý zisk před zdaněním	9.502	3.024	4.246	7.754	12.796	5.498
Daně	3.388	1.697	182	436	805	439
Čistý zisk	6.113	1.328	4.064	7.318	11.991	5.059

Základní ukazatele ziskovosti a efektivnosti bankovního sektoru

(údaje vč. poboček bank v zahraničí, bez bank v nucené správě)

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Zisk z bankovní činnosti k aktivům v %	5,14	4,46	3,74	3,79	3,89	3,90
Hrubý zisk k aktivům v %	0,75	0,20	0,96	0,86	0,93	0,30
Čistý zisk k aktivům v %	0,48	0,09	0,92	0,82	0,87	0,27
Čistý zisk k vlastnímu kapitálu v %	14,02	2,49	27,54	24,31	25,66	8,15
Výnosnost úvěrů v %	11,91	10,89	9,97	9,96	10,06	10,29
Nákladovost vkladů v %	8,24	7,70	7,53	7,54	9,77	7,79
Úrokové rozpětí v %	3,674	3,189	2,439	2,414	0,292	2,497
Čistá úroková marže v %	4,48	3,71	2,88	2,88	3,74	2,92
Počet pracovníků v bankovním sektoru	57.075	59.550	59.991	60.194	60.510	60.137
Na 1 pracovníka připadá v tis. Kč						
bilanční sumy	25.944	31.104	31.249	32.139	32.663	33.813
zisku z bankovní činnosti	1.140	1.143	1.105	1.130	1.179	1.200
čistého zisku	107	22	271	243	264	84
provozních nákladů	452	550	522	580	602	660

Vývoj a struktura úvěrů

(korunové úvěry poskytnuté v ČR, v mil. Kč)

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úvěry celkem	733.389	785.289	807.610	836.205	842.545	857.337
v tom: krátkodobé	292.348	322.690	339.871	355.477	362.006	367.399
střednědobé	216.907	225.834	224.631	225.514	214.099	217.729
dlouhodobé	224.134	236.766	243.109	255.214	266.439	272.209
Úvěry poskytnuté v Kč	733.389	785.289	807.610	836.205	842.545	857.337
v tom: veřejnému sektoru	204.897	160.980	155.728	128.179	124.034	146.912
soukromému sektoru	399.913	500.958	529.362	574.972	592.433	596.783
vládnímu sektoru	1.882	3.512	2.182	2.553	3.396	3.986
drobnému podnikání (živnosti)	56.996	61.890	61.996	68.310	65.782	61.186
obyvatelstvu	46.286	35.296	34.703	34.813	35.508	37.872
ostatní	23.415	22.655	23.639	27.377	21.391	10.595
v tom: zemědělství a lesnictví	26.324	31.834	34.172	34.252	34.856	34.800
zpracovatelský průmysl	233.511	248.003	254.895	264.313	271.097	279.494
výstavba a stavebnictví	24.277	27.618	30.488	31.599	31.971	29.292
peněžnictví a pojišťovnictví	15.381	22.862	23.651	29.037	30.925	36.159
doprava, cestovní ruch	21.245	19.838	20.408	21.050	16.896	16.979
obchod a pohostinství	182.557	196.020	200.754	200.765	205.416	202.043
ostatní činnosti	230.095	239.114	243.242	255.189	251.383	258.570

Vývoj a struktura vkladů

(korunové vklady přijaté v ČR, v mil. Kč)

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Vklady celkem	736.720	844.376	849.713	870.918	876.009	910.520
v tom: netermínované	334.807	342.696	317.473	327.121	331.294	344.020
termínované	401.913	501.680	532.240	543.797	544.715	566.500
v tom: krátkodobé	198.681	265.758	292.902	315.490	327.127	347.752
střednědobé	161.839	186.035	187.525	177.945	165.643	160.024
dlouhodobé	41.392	49.886	51.813	50.362	51.945	58.724
Vklady celkem	736.720	844.376	849.713	870.917	876.009	910.520
v tom: veřejného sektoru	83.856	80.849	26.663	42.370	78.336	85.273
soukromého sektoru	179.698	216.362	268.234	265.273	220.430	250.159
vládního sektoru	54.246	40.737	38.211	38.841	42.729	37.563
drobného podnikání (živnosti)	32.874	33.962	35.578	39.714	40.022	37.348
obyvatelstva	340.129	417.143	433.813	446.380	456.471	488.447
ostatních	45.917	55.323	47.215	38.339	38.020	11.731
v tom: zemědělství a lesnictví	11.552	13.347	13.977	17.135	19.168	18.978
zpracovatelský průmysl	57.492	61.785	64.226	71.274	84.240	95.954
výstavba a stavebnictví	18.003	20.640	19.550	22.002	24.000	25.851
peněžnictví a pojišťovnictví	55.514	61.978	63.345	49.024	43.873	45.191
doprava, cestovní ruch	17.066	23.318	20.266	26.660	16.206	15.820
obchod a pohostinství	57.782	67.082	62.304	64.708	65.045	70.122
ostatní činnosti	519.311	596.227	606.045	620.115	623.476	638.605

Vývoj kapitálu, rizikově vážených aktiv a kapitálové přiměřenosti

(údaje vč. poboček bank v zahraničí)

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Vlastní kapitál v mil. Kč	102.710	123.928	126.165	133.879	131.420	114.141
Kapitál celkem v mil. Kč	114.994	137.052	134.844	145.291	140.842	122.705
Aktiva celkem v mil. Kč	1.521.546	1.856.016	1.881.465	1.933.943	1.971.864	2.004.895
v tom podle rizikové váhy:						
0 %	209.433	427.095	413.602	417.156	438.353	454.605
20 %	337.790	385.535	350.028	388.487	394.385	431.287
50 %	33.644	29.358	33.605	34.027	34.344	32.251
100 %	940.679	1.014.028	1.052.266	1.094.273	1.104.781	1.086.752
Rizikově vážená aktiva v mil. Kč	1.025.059	1.105.814	1.146.461	1.188.984	1.200.830	1.189.135
Podíl rizikově vážených aktiv na aktivech celkem v %	67,37	59,58	60,93	61,48	60,90	59,31
Vlastní kapitál k rizikově váženým aktivům v %	10,02	11,21	11,00	11,26	10,94	9,60
Kapitál k rizikově váženým aktivům v %	11,22	12,39	11,76	12,22	11,73	10,32

Vývoj rezervních zdrojů bankovního sektoru

(údaje v mil. Kč vč. poboček bank v zahraničí)

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Opravné položky	18.841	76.951	73.945	77.843	81.577	91.670
Rezervy	75.660	43.094	44.146	40.660	35.874	38.960
Rezervní fondy	41.065	57.457	57.445	64.337	64.056	64.010
Kapitálové fondy	13.673	15.332	16.057	19.913	19.717	20.106
Rezervní zdroje celkem	149.239	192.834	191.592	202.754	201.223	214.746

Vývoj rychle likvidních aktiv bankovního sektoru

(údaje v mil. Kč vč. poboček bank v zahraničí)

	31.12.94	31.12.95	1996			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Pokladní hodnoty	21.961	24.605	24.605	25.369	27.082	28.160
Vklady a úvěry u ČNB	68.874	164.277	141.265	124.048	142.453	142.061
z toho povinné minimální rezervy	51.496	75.890	78.592	79.742	117.013	113.713
Běžné účty u bank	15.167	13.106	12.183	16.611	14.751	20.976
Státní pokladniční poukázky	27.051	33.976	38.614	53.252	42.246	49.935
Pokladniční poukázky ČNB	46.709	121.863	103.517	85.491	83.019	62.830
Rychle likvidní aktiva celkem	179.761	357.827	320.184	304.772	309.551	303.962
Cenné papíry k obchodování	91.684	148.947	158.126	177.988	186.100	176.053
z toho: obligace	73.815	122.848	127.831	136.452	139.730	132.774
majetkové cenné papíry	16.042	23.881	27.343	37.615	41.884	38.011
Likvidní aktiva celkem	271.445	506.773	478.310	482.759	495.651	480.015
Podíl k aktivům celkem v %						
rychle likvidní aktiva	12,14	19,32	17,08	15,75	15,66	14,95
likvidní aktiva	18,33	27,36	25,51	24,95	25,08	23,61

Struktura aktiv a pasiv podle skutečné doby splatnosti

k 31. prosinci 1995

(v mil. Kč. vč poboček bank v zahraničí)

	Celkem	v tom								
		kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	nespecifikováno
Aktiva celkem	1.861.039	169.249	183.864	185.539	174.680	198.477	127.045	205.573	94.062	522.550
Pasiva celkem	1.861.039	556.897	136.136	159.604	119.266	182.462	168.688	198.514	12.373	327.099
Netto rozvahová pozice	x	-387.648	47.728	25.935	55.415	16.015	-41.643	7.058	81.690	195.451
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	-387.648	-339.920	-313.985	-258.570	-242.556	-284.198	-277.140	-195.451	0
v % z bilanční sumy	x	-20,83	-18,27	-16,87	-13,89	-13,03	-15,27	-14,89	-10,50	0,00
Pasiva po zohlednění likvidity neterm. vkladů	1.861.039	235.052	196.482	219.950	159.496	222.693	208.918	238.745	52.603	327.099
Netto rozvahová pozice	x	-65.803	-12.618	-34.411	15.184	-24.216	-81.873	-33.172	41.459	195.451
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	-65.803	-78.421	-112.832	-97.648	-121.864	-203.737	-236.909	-195.451	0
v % z bilanční sumy	x	-3,54	-4,21	-6,06	-5,25	-6,55	-10,95	-12,73	-10,50	0,00

Struktura aktiv a pasiv podle skutečné doby splatnosti

k 31. prosinci 1996

(v mil. Kč. vč poboček bank v zahraničí)

	Celkem	v tom								
		kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	nespecifikováno
Aktiva celkem	2.041.199	267.043	129.931	187.478	193.307	212.520	139.160	215.687	104.882	591.191
Pasiva celkem	2.041.199	659.497	182.134	142.488	134.799	181.742	188.865	184.723	40.756	326.195
Netto rozvahová pozice	x	-392.453	-52.203	44.989	58.507	30.778	-49.705	30.964	64.126	264.997
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	-392.453	-444.656	-399.667	-341.160	-310.382	-360.087	-329.123	-264.997	0
v % z bilanční sumy	x	-19,23	-21,78	-19,58	-16,71	-15,21	-17,64	-16,12	-12,98	0,00
Pasiva po zohlednění likvidity neterm. vkladů	2.041.199	329.682	243.975	204.329	176.026	222.969	230.091	225.950	81.983	326.195
Netto rozvahová pozice	x	-62.639	-114.043	-16.851	17.281	-10.449	-90.932	-10.263	22.899	264.997
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	-62.639	-176.682	-193.533	-176.252	-186.702	-277.633	-287.896	-264.997	0
v % z bilanční sumy	x	-3,07	-8,66	-9,48	-8,63	-9,15	-13,60	-14,10	-12,98	0,00

vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
NA PŘÍKOPĚ 28
115 03 PRAHA 1
ČESKÁ REPUBLIKA

kontakt:
ODBOR VEŘEJNÝCH INFORMACÍ
tel.: 02/2441 2061
fax: 02/2441 2179